

FEL SATSNINGAR
Bättre att stötta
unga forskare

MÖT ANN PARINDER
Vill ge tanten
upprättelse

NYA FATTIGHUSET
Sven-Eric Liedman
om krisen

GU JOURNALEN

NYHETER FRÅN GÖTEBORGS UNIVERSITET

På nya uppdrag

Plånboken får inte styra

Göteborgs universitet har den största andelen kvinnliga professorer bland de stora lärosätena: 23,5 procent av våra professorer är kvinnor medan genomsnittet i riket ligger på 18 procent.

ATT VARA BÄST är naturligtvis alltid tillfredsställande, samtidigt måste vi erkänna att 23,5 procent inte är en särskilt imponerande andel. Siffran visar att det inte är lätt att nå snabba framgångar. Vi har arbetat långsiktigt och systematiskt med denna fråga och det har uppenbarligen fått resultat. Det måste vi fortsätta med. Det är ett gnetande och nötande som gäller.

Det finns förutsättningar för att nå en bättre balans mellan könen under de kommande åren, då en stor andel av våra nuvarande professorer går i pension. Att uppnå det vore mycket bra, eftersom jag är övertygad om att en jämnare könsfördelning har en positiv inverkan såväl på arbetsmiljön som på kreativiteten.

En annan sak som ständigt varit aktuell under de senaste åren är frågan om avgifter för studenter som kommer från länder utanför EU. Jag har alltid haft en klar uppfattning i denna fråga. Att införa avgifter, även om det gäller utländska studenter, strider mot idén med svensk högre utbildning.

Göteborgs universitet har en rad utbildningar som är attraktiva för utländska studenter. Jag är övertygad om

att de utländska studenter som kommer hit bidrar till att höja kvaliteten. Den erfarenhet de har med sig berikar våra utbildningar och ger våra lärosäten en önskad internationell profil som är viktig för alla studenter. Under förutsättning att de studenter som söker sig hit uppfyller kraven ska de naturligtvis få studera här – oavsett var de kommer ifrån. Vad jag är emot är att göra utbildning vid svenska universitet och högskolor till en plånboksfråga.

SOM SÄKERT ALLA känner till har Göteborgs universitet varit i fokus för massmediernas uppmärksamhet under den senaste tiden. En del av intresset har kretsats kring de åtta strategiska styrkeområden som vi identifierat inom forskningen. Det är helt naturligt att det finns skilda uppfattningar om de prioriteringar som beslutet ger uttryck för. Men valet av områden har tillkommit efter en lång process där många haft möjlighet att yttra sig och som ett samlat ledningsråd står bakom. Jag kan lova att processen kommer att fortsätta med full insyn för alla som vill vara med och bidra.

EN ANNAN FRÅGA som rönt stor uppmärksamhet är de båda lektörerna vid Förvaltningshögskolan som valt att säga upp sig sedan de sålt utbildning genom egna firmor. Handläggningen av den frågan har skett med full öppenhet och i nära samarbete med jurister som har

lång och väldokumenterad erfarenhet av arbetsrätt inom högskolesektorn. Målet från vår sida har varit att ta tillvara Göteborgs universitets intresse på bästa sätt.

EN SAK SOM kommit i blickfånget genom massmediernas bevakning är frågan om bisysslor för anställda vid universitet och högskolor. Registreringen bygger på att den enskilde verkligen rapporterar sina bisysslor. Vi och alla andra universitet och högskolor måste bli bättre på att följa upp detta. Det är en av de många frågor som vi nu arbetar med.

Pam Fredman

redaktionen

Vi behöver djupare förståelse

ATT GU BARA KAMMADE HEM ett Linnéstöd är förstås en stor besvikelse och är en fråga som kommer att nötas och blötas av ledningen vid GU. Kan det rent av vara så som Kerstin Johannesson menar att GU har halkat efter i forskningen under 20 år?

Till viss del har universitetet sig självt att skylla eftersom man har prioriterat undervisning på bekostnad av forskning. Enligt Kerstin Johannesson har universitetet hållit unga forskare på svältkost och problemet är att resurserna har smetats ut på allt för många områden.

Hon är själv ett exempel på en forskare som fått dra in egna medel under lång tid samtidigt som kollegor på andra universitet fått ett helt annat stöd. Kerstin Johannesson är kritisk till satsningar på starka områden och menar

att det istället är enskilda forskare och forskargrupper som ska få stöd. Risken med att bara satsa på områden är att duktiga forskare som inte passar in lätt hamnar utanför eller tvingas anpassa sig allt för mycket.

DETTA NUMMER AV TIDNINGEN har tre sidor fria ord, vilket är väldigt glädjande och tyder på ett engagemang hos våra läsare. Framför allt är det situationen på Humanistiska fakulteten som oroar många. Dekan Sally Boyd har fått det otacksamma jobbet att genomföra en total omorganisation samtidigt som fakulteten befinner sig i en mycket svår ekonomisk kris.

Som Sven-Eric Liedman påpekar i sin krönika slår besparingarna främst mot de unga, oetablerade som vill satsa på

en forskarkarriär. "Det betyder att livlönerna mot framtiden kapas. Vi försöker gömma oss i vårt nu", skriver Liedman.

EN OROANDE ÅTGÄRD är att dra ner på bildningskurser, vilket är olyckligt av flera skäl. Det är kurser som ger djup och bredare förståelse för mänskliga villkor, något som också gästprofessor Jan Eliasson framhåller i en artikel i detta nummer:

"Ju mer vi förstår och lär av varandras kulturer, desto svårare att se den andre som fiende".

Vi hoppas på trevlig läsning och glöm inte att höra av dig till oss. Vi finns här för er.

Allan Eriksson och Eva Lundgren

5 GUJ

oktober

GU JOURNALEN ÄR EN PERSONAL- OCH NYHETSTIDNING
FRÅN GÖTEBORGS UNIVERSITET

chefredaktör & ansvarig utgivare

Allan Eriksson/Tel: 786 1021
allan.eriksson@gu.se

redaktör & stf ansvarig utgivare

Eva Lundgren/Tel: 786 1081
eva.lundgren@gu.se

frilansreporter

Kajsa Asklöf/Tel: 0706-51 59 50
kajsa.asklof@telia.com

fotograf och repro

Johan Wingborg/Tel: 786 2929
johan.wingborg@gu.se

grafisk formgivning

Anders Eurén

layout

Anders Eurén

medverkande skribenter

Viveca Bladh, Sven-Eric Liedman, Martin Jönsson,
Åsa Arping och Mathias Klang

korrektur

Robert Ohlson, Välskrivet i Göteborg

adress

GU Journalen, Göteborgs universitet
Box 100, 405 30 Göteborg

e-post

gu-journalen@gu.se

internet

www.gu-journalen.gu.se

tryck

Geson Hylte Tryck AB

upplaga

6 400 ex

utgivning

7 nummer/år. Nästa GU Journalen
utkommer i november

manusstopp

29 oktober 2008

adressändring

Gör skriftlig anmälan till redaktionen.
För obeställt material ansvarar ej.
För ej signerat material ansvarar redaktionen.
Citera gärna, men ange källan.
ISSN 1402-9626

omslag

Jan Eliasson, diplomat och ambassadör
Foto: Johan Wingborg

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Unga forskare får för lite stöd

innehåll

- 3 Bara ett Linnéstöd igen**
Forskningen halkar efter
- 4 Humanisterna drar i nödbromsen**
Fler tuffa besparingar väntas
- 5 Sekretariatet som hittat hem**
13 miljoner till nytt uppdrag
- 6 Åtta forskningsområden får mer**
Nu blir det omprioriteringar
- 7 Seniorerna vill vara till nytta**
Slöseri att många tvingas bort
- 8 Rättvist – ett gott alternativ**
Men ledningen ställer inga etiska krav på kaffe eller frukt
- 9 Tongivande dekan**
Anna Lindal på plats i Göteborg
- 11 Tippan går i pension**
Vaktmästare hyllas i unik festskrift
- 12–14 Dagens ungdomar mest upplysta**
Ann Parinder forskar om mat och miljö
- 15 Bilen som låter som en regnskog**
Marcus Jahnke om elbilens förträfflighet
- 16–17 Med berättelsen i centrum**
Pedagogiskt lagpris går till vårdvetenskap
- 18–19 From peacetalks to lectures**
Jan Eliasson about his new mission
- 19 Fakultet med onödig bildning**
Ingen framtidstro, menar Sven-Eric Liedman
- 20 Utan minne i teknikens värld**
Mathias Klang funderar över snåriga lösenord
- 21–23 Fria ord: Kritik mot Hum fak**
Varför läggs Humanistdagarna ner? Samt mycket annat.
- 24 Gästprofessor ser in i framtiden**
Sociala medier utmanar de traditionella

För lite tvärvetenskaplighet och ont om tid att få fram de bästa idéerna.

Det är några förklaringar till varför Göteborgs universitet endast lyckades få ett enda Linnéstöd.

Men professor Kerstin Johannesson menar att misslyckandet har djupare orsaker.

– GU har inte satsat tillräckligt på duktiga forskare och har därför sedan länge halkat efter de andra stora lärosätena.

Kerstin Johannesson

PRECIS SOM för två år sedan får Göteborgs universitet bara ett av 20 Linnéstöd. Det är professor Kerstin Johannessons projekt Evolution i marina miljöer som nu får ett tioårigt stöd på 77,5 miljoner kronor.

Och precis som förra gången var det Lunds universitet som kammade hem flest stöd, hela sex stycken, medan Karolinska Institutet och Uppsala universitet fick tre vardera.

Rektorsrådet Staffan Edén, som har särskilt ansvar för ansökningarna, pekar på flera orsaker till att Göteborgs universitet inte lyckades bättre.

– Den första faktorn är att vi trots goda ambitioner började för sent. För mycket tid gick åt till att samla grupperingarna och för lite till de kreativa processer som krävs för att skapa bärande vetenskapliga idéer. Den andra faktorn är att fakulteterna själva fick prioritera sina förslag. Det gynnade inte den tvärvetenskaplighet som verkar ha varit viktig för att få anslag. En tredje faktor är kanske bristande stödfunktioner för dem som jobbade med ansökningarna. Ett ökat engagemang för att utforma ansökningarna och intern kritisk granskning av förslagen av erfarna egna experter hade säkert varit av värde. Kanske missgynnades vi också av att inte ha en teknisk fakultet.

MEN KERSTIN JOHANNESSEN menar att Göteborgs universitet sedan lång tid tillbaka helt enkelt inte satsat tillräckligt på forskning för att hänga med i konkurrensen.

– För 20 år sedan kunde vi jämföra oss med Uppsala och Lund. Nu ligger vi i nivå med Umeå och Linköping. Framför allt är vi dåliga på att stötta unga duktiga forskare som drar in externa medel. Det gör att vi hamnat i en negativ spiral där våra lovande forskare får sämre villkor än kollegorna på andra lärosäten och därför gör mindre forskning, får mindre pengar och ännu sämre villkor. Tyvärr tror jag

inte att universitetets nya satsning på styrkeområden kommer att ändra på detta. Det är inte breda övergripande områden som behöver stöttas utan enskilda forskare och forskargrupper. Det måste bli legitimt att satsa på stjärnorna. De gör visserligen inte hela laget, de andra behövs förstås också, men stjärnan kan höja laget

till nya nivåer och det vinner i slutändan alla på.

Att avgöra vilka forskare eller forskargrupper som är bra är inte så svårt, menar Kerstin Johannesson. Det är helt enkelt de duktiga som drar in mest externa medel.

– Vi befinner oss i ett avgörande skede just nu där vi ända ner på institutionsnivå behöver fundera över vad vi är bra på och sedan faktiskt satsa på det, och inte på en massa annat.

Göteborgs universitet kommer nu att återigen undersöka varför utdelningen inte blivit bättre.

Den undersökningen försvåras av att det inte finns någon dokumentation av hur de slutliga bedömningarna gick till när de tjugo miljöerna valdes ut.

– DET FINNS EN RISK att den här typen av utlysningar är konserverande och premierar befintliga strukturer, påpekar Staffan Edén. Därför är det synd att vi inte får veta hur den avgörande bedömningen gått till. Det omöjliggör ju en analys av urvalet.

Bland annat blir det svårt att avgöra varför så få miljöer med kvinnliga forskningskoordinatorer fått pengar, endast tre av tjugo. Det kan man jämföra med att det bland de 105 ansökningar som Vetenskapsrådet fick in fanns 25 miljöer som leddes av kvinnor.

– Vi hade en dialog med lärosätena inför utlysningen och fick då rådet att inte ställa krav på att miljöerna skulle innehålla många kvinnor, säger Vetenskapsrådets generaldirektör Pär Omling. Istället ska det finnas en jämställdhetsplan i varje miljö. Om utvärderingen om två år visar att man inte följer den kommer det att få ekonomiska konsekvenser. Varför det bara finns tre kvinnliga koordinatörer bland de miljöer som fått anslag kan jag inte svara på, men det behöver inte påverka jämställdheten negativt.

Eva Lundgren

Ny arbetsmiljöundersökning

◆ **I höst är det åter dags** för Göteborgs universitets stora arbetsmiljöundersökning. Vecka 41 skickas enkäten ut till samtliga anställda som får svara på frågor om hur det är att arbeta vid universitetet.

– Cirka 60 procent är samma frågor som vid de tidigare undersökningarna 2005 och 2002, berättar prorektor Lennart Weibull. Nytt är några frågor om universitetets forsknings- och utbildningsstrategi samt ett block med frågor om ledarskap. Frågorna blir något mindre omfattande men ungefär lika många som tidigare. Resultaten av undersökningen beräknas vara klara någon gång under februari nästa år.

Rektor JO-anmäld

◆ **Som uppmärksammat** i medierna har två lektorer vid Förvaltningshögskolan ägnat sig åt otillåten uppdragsutbildning på Göteborgs universitets bekostnad. Lektorerna har, efter en uppgörelse med GU, sagt upp sig från sina tjänster. De har samtidigt beviljats sex månadslöner av universitetet som dessutom avstår att polisanmäla.

Nu har universitetets rektor Pam Fredman anmälts till Justitieombudsmannen. Anmälaren ifrågasätter om rektor och övriga som deltog i beslutet hade rätt att avstå polisanmälan.

Ny grafisk profil

◆ **Den 19 augusti** i år fattade rektor Pam Fredman beslut om en ny grafisk profil för Göteborgs universitet. Den grafiska profilen innehåller bland annat hjälp och regler för visitkort, Power Point-mallar, brevmallar och mycket mer.

Manual och renoverade logotyper finns på <http://dinsida.gu.se/grafiskprofil/>

GU på samma plats

◆ **För Göteborgs universitets** del var årets omgång av Shanghairanking ingen munter läsning. GU hamnade på samma plats som tidigare, mellan 200–300 i världsrankingen. Inom Europa placerar sig GU på 80–124:e plats.

Fyra svenska lärosäten finns med på listan över världens främsta universitet: Karolinska Institutet samt universiteten i Uppsala, Stockholm och Lund. Förutom Sverige finns såväl Danmark som Finland och Norge representerade på listan över de 100 främsta lärosätena. Köpenhamns universitet är bäst i Norden på plats nummer 45. Universitetet i Oslo kom på en tredjeplats i Norden och har gått förbi Uppsala universitetet.

Inte helt oväntat är det Harvard som toppar listan över världens bästa universitet, tätt följt av Stanford och Berkeley. Precis som i fjol intar Cambridge en prestigefylld fjärdeplats i världen och en förstaplats i Europa.

Drastiska besparingar inte tillräckliga

– **Vi måste vara beredda att fatta tuffa beslut, säger dekan Sally Boyd när Humanistiska fakulteten nu måste spara sig ur sin djupa kris.**

Besluten att stoppa antagningen till forskarutbildningen och till språkteknologiprogrammet räcker nämligen inte.

HUMANISTISKA FAKULTETEN har sedan 2003 brottats med ekonomiska problem. Några av orsakerna är ett minskat studentantal, dåliga prestationer och färre externa anslag. De stora löneökningarna har spätt på bekymren och står för en fjärdedel av det samlade underskottet på 43 miljoner kronor.

Trots en första sparplan på 10, 3 miljoner kronor är universitetets ledning inte nöjd. Budgeten ska vara i balans redan nästa år. Därefter ska fakulteten ta tag i underskottet.

Bland annat kommer ingen nyrekrytering att ske när ett antal professorer går i pension. Det drabbar bland annat ämnen som engelska, religionsvetenskap, svenska, franska och historia.

– De institutioner som inte klarar sina uppdrag måste helt enkelt skära ner, förklarar Sally Boyd. Fakulteten kan inte stå för uteblivna prestationer.

DEN MEST DRASTISKA åtgärden hittills är att fakulteten för andra gången på två år stoppar antagningen till forskarutbildningen. Det ger en besparing på drygt 3 miljoner kronor.

– Det var med tungt hjärta vi tog detta beslut men vi hade inga alternativ, förklarar Sally Boyd.

Karin Friberg Heppin, doktorand i svenska språket och bland annat ordförande i Göteborgs universitets doktorandkommitté, menar att beslutet innebär ännu färre doktorander vilket på sikt urholkar förutsättningarna för forskarutbildning.

– Och det är ju är en av universitetets kärnverksamheter, säger Karin Friberg Heppin. Det behövs en kritisk massa för att hålla igång en levande kurs- och seminarieverksamhet.

Karin Friberg Heppin pekar på att det främst är inom grundutbildningen som problemen finns och att det därför borde satsas mer långsiktigt där för att få studenterna att ta sina poäng, exempelvis genom att ge språkhundledning.

– Beslutet är kortsiktigt och löser visserligen ett akut problem, men det sänder helt fel signaler till studenterna att en akademisk karriär vid GU inte är värd att satsa på. Jag känner till flera licentiat som gärna fortsatt till doktorsnivå men som nu sannolikt kommer att försvinna från GU. Man har alltså satsat på handledning i två

Sally Boyd

Humanistiska fakulteten är särskilt sårbar eftersom man dels har många fristående kurser, dels många studenter som registrerar sig utan att ta poäng.

år bara för att sedan förlora dem till ett annat lärosäte.

Fakulteten ställer också in antagningen till språkteknologiprogrammet.

– Det kan synas motsägelsefullt eftersom språkteknologi, tillsammans med kulturarv, är två prioriterade områden inom universitetets forsknings- och utbildningsstrategi, medger Sally Boyd. Men antalet sökande till programmet har varit väldigt lågt och det här ger oss tid att arbeta om verksamheten.

HUMANISTISKA FAKULTETEN är särskilt sårbar eftersom man dels har många fristående kurser, dels många studenter som registrerar sig utan att ta poäng. Bara 66 procent av studenterna tenderar som de ska, en siffra som borde ligga på 72 procent för att få ekonomin att gå ihop.

– Det kan hända att vi minskar antalet så kallade bildnings- och orienteringskurser, liksom nybörjarkurser i vissa språk. Vi måste också se över tentamensformerna. Eftersom universitetsstyrelsen verkar ovillig att ge oss ett särskilt uppdrag för dessa kurser måste vi fundera över om vi har råd att ha dem.

Alla institutioner går dock inte dåligt. Flera småämnen som japanska och arabiska är populära bland studenterna. Men många stora institutioner som tidigare haft god ekonomi tvingas dra ner. På engelska institutionen har två lektorer och två professorer gått i pension de senaste åren utan att ersättas.

– Jag är inte speciellt optimistisk utan

ser på framtiden med oro, säger Rhonwen Bowen, prefekt vid engelska institutionen. Vi har aldrig tidigare befunnit oss i en sådan här allvarlig situation.

DET FAKULTETEN NÄRMAST ska göra är att se över hela verksamheten, både sådant som har stark ekonomi och sådant som har problem. Det arbetet ska vara klart redan i november när budgeten för nästa år läggs.

– Områden som har dålig ekonomi men är strategiskt viktiga måste stärkas. Men vi måste också fundera över om vi kan ha kvar sådant som varken fungerar ekonomiskt eller anses viktigt. Vi ska också

utveckla samarbetet med andra lärosäten. Vi är redan den fakultet som har det mest långtgående samarbetet med Lund, framför allt när det gäller forskning.

DE BESLUT FAKULTETEN har fattat är hårda men räcker ändå inte. Sally Boyd menar att det är oundvikligt att det svåra läget får konsekvenser för personalen. Hon tror inte heller att de utlovade pengarna från regeringen kommer att lindra problemen.

– De anslagen ska gå till de profilområden som Göteborgs universitet valt att satsa på. Nu är vi alldeles för sårbara när det gäller svängningar i studentintresse och konjunkturen. Vi måste se till att vi blir en stark fakultet med hög kvalitet på utbildning och forskning så att vi förtjänar nysatningar och klarar av utmaningar i framtiden.

fakta

Prognosen för fakulteten är ett ackumulerat underskott på drygt 40 miljoner kronor vid årets slut. De väntade kraftiga löneökningarna nästa år gör läget ännu mer allvarligt. Förutom redan beslutade åtgärder måste fakulteten spara ytterligare 6–7 miljoner kronor inför 2009, uppskattar ekonomichef Lars Nilsson.

Allan Eriksson
Eva Lundgren

Nystart för genussekretariatet

Efter tio år av vilshenhet har sekretariatet äntligen fått en trovärdig placering vid GU, menar Anne-Marie Morhed. Och framtiden ser ljus ut efter regeringens beslut att satsa 13 miljoner kronor på ett nytt uppdrag.

SEKRETARIATET för genusforskning kommer även i fortsättningen att ligga vid Humanistiska fakulteten. Men det nya är att universitetet tar ett arbetsgivaransvar för både personal och arbetsmiljön på sekretariatet. Relationen till fakulteten ska också regleras i avtal.

– Det är den bästa tioårspresent som vi kan få. Nu kommer vi att bli behandlade som vilken institution som helst, istället för att bli betraktade som en främmande fågel inom universitetet, säger Anne-Marie Morhed, föreståndare sedan fem år, som tröttnade på den oklara roll och placering som sekretariatet haft under alla år och som därför skickade en skrivelse till rektor. Bland annat påpekar hon att sekretariatet inte ens blivit riktigt presenterat på webbplatsen.

– Många inom universitetet har uppfattat sekretariatet som en självständig myndighet, men så är inte fallet, säger jurist Anders Granberg som utrett frågan.

Problemen har ställts på sin spets flera gånger under senare år. Långvariga personliga konflikter och arbetsmiljöproblem som uppstod tidigt i sekretariatets historia har tagit mycket tid och kraft, berättar Anne-Marie Morhed. Ingen har velat ta ansvar, varken fakulteten eller universitetets ledning. Hon är glad för det stöd hon nu har fått.

GENUSFORSKNINGEN har också varit ifrågasatt och stundtals styrts av politiska intressen, vilket Anne-Marie Morhed alltid har tagit avstånd ifrån.

– Men den partipolitiska vinklingen har inte genusforskarna stått för. För att en forskning ska bli rumsren måste det politiska och ideologiska skalas bort. Istället har genusforskare dragit sig tillbaka och sysslat mycket med grundforskning och teoribildningar.

Regeringen har nu bestämt sig för att satsa på det som kallas för jämställdhetsintegrering. 100 miljoner kronor går till kommuner och landsting. Sekretariatet får 13 miljoner kronor för att bygga upp ett stöd för statliga myndigheters jämställdhetsarbete. Det nya uppdraget påverkar enligt Anne-Marie Morhed inte alls det gamla att sprida genusforskning.

– Snarare förstärks det, tror jag. Det känns väldigt glädjande att regeringen tar ett politiskt ansvar. Annars är risken att vi blir helt bortglömda och bara får en massa kritik. Det nya uppdraget ska ses som ett nytt program, ett tillägg till våra vanliga

uppgifter, men det kräver att vi riggar en helt ny organisation för det.

Även om alla detaljer inte är klara kommer sekretariatet att behöva nyanställa personal. Forskare kommer också att anlitas för kortare utredningar.

Det nya uppdraget ska ses som ett sätt att stärka kunskapen för att uppnå jämställdhet, menar Anne-Marie Morhed.

– Vi ska framför allt utveckla metoder för jämställdhetsintegrering: se på vilken dokumentation som finns på området, ta vara på praktisk forskning och utvärdera metoder. Vi vill också bygga broar mellan forskning och praktikerna i den statliga sektorn för att komma fram till vilka rekommendationer som är framgångsrika. Det handlar om att skapa rutiner i verksamheten så att det blir mer jämställt.

– **JÄMSTÄLLDHETSMÅLEN** är bra men räcker inte. Frågorna måste in i den konkreta vardagen och bli en del av den kvalitets-säkrade verksamheten. Det gäller att skapa rutiner för detta på alla nivåer. Den medvetenheten kan inte undervisas fram utan måste praktiseras fram.

Själv har hon märkt att ju mindre man talar om jämställdhet, desto lättare går det. Att chefer idag inte verkar vara särskilt intresserade av jämställdhet tycker hon inte är konstigt eftersom många inte vet hur de ska göra.

– Det gäller att se nyttan med det man gör. Att slå några allmänna teorier i skallen på människor fungerar inte. Och har man inte chefens öra då går det åt skogen, säger Anne-Marie Morhed som inte heller ser några större framgångar på universitetet på det här området.

– Det händer väldigt lite som ger resultat. Universiteten har överdrivit betydelsen av mångfaldsfrågorna och därför känner sig många handläggare vilslna. De har fått allt fler uppgifter och saknar rutiner, praktik och direktiv att jobba efter. Vi måste vara öppna för andra arbetssätt och nya metoder, det finns ingen supermetod som passar överallt.

GODA EXEMPEL finns förstås som kan lyftas fram, bland annat inom Västra Götalandsregionen.

Det allra viktigaste uppdraget är att skapa ett långsiktigt stöd.

– Det är inte meningen att vi ska ansvara för den här verksamheten för all tid, utan det är ett tidsbegränsat projekt, kanske på fem år. Tanken är att den fria marknaden ska sköta det sedan.

I början fick sekretariatet mycket uppmärksamhet i medierna, men på senare år har det varit ganska tyst. Varför?

– Under de här tio åren har det hänt väldigt mycket. Genusforskningen har

FOTO: JOHAN WINGEBORG

Föreståndaren Anne-Marie Morhed tolkar regeringens satsning på 13 miljoner kronor som en bekräftelse på sekretariatets framgångar.

framför allt avdramatiserats och ses idag som okontroversiell och nyttig. Att göra upp med förlegade könsuppfattningar ifrågasätts inte ens längre av den politiska högern. De senaste åren har vi ägnat oss mer åt de forskningspolitiska frågorna och de har en annan målgrupp. Dessutom har vårt uppdrag att sprida genusforskning delvis tagits över av andra institutioner och centrumbildningar. Det är idag en av universitetets uppgifter.

Allan Eriksson

fakta

10 år med sekretariatet

Nationella sekretariatet för genusforskning firar tioårsjubileum den 22 oktober med en offentlig paneldebatt i universitetets aula. Det blir en paneldebatt med tre huvudtema, bland annat om det nya uppdragets betydelse för framtiden. Mer information finns på: www.genus.gu.se

Rättigheter och skyldigheter

SULF/Göteborg inbjuder till

Lunchseminarium för doktorander

Tid: torsdagen den 27 november, kl. 11.00

Plats: Lyktan på konferenscentrum Wallenberg, Medicinaregatan 20

Camilla Brown från SULF talar om:

- handledning
- studieplan
- finansieringsformer
- framtiden inom och utom universitetet
- kollektivavtal
- uppsägning
- föräldraledighet

SULF
GÖTEBORG

Seminarier är kostnadsfritt och öppet för alla. Mer information på www.sulf.fack.gu.se

Varmt välkommen!

Broschyr om doktorandregler

◆ **Nu finns Regler** för studier på forskarnivå vid Göteborgs universitet som broschyr, både på svenska och engelska. Doktorandreglerna antogs av styrelsen i somras och är att betrakta som minimikrav

för en väl fungerande utbildning på forskarnivå.

Den som vill veta mer om vilka regler som gäller kan antingen gå in på studieregelskommitténs webbplats: <http://www.rk.gu.se/juridik/studieregelskommittén>

Eller också beställa broschyren: <http://www.gu.se/omuniversitetet/Trycksaker>

Internationell konstnärlig konferens till Göteborg

◆ **Ett tält på Götaplatsen** för utställningar och debatt, öppet hus på de konstnärliga institutionerna samt utställning av fyra konstnärliga forskare på konstmuseet – det är några inslag när Konstnärliga fakulteten 29 oktober–1 november står som värd för en internationell konferens om högre konstnärlig utbildning och forskning. Konferensen, som arrangeras i samarbete med European League of Institutes of the Arts, ELIA, är den tionde i ordningen och evenemanget har redan lockat 300 företrädare för konstnärliga högskolor och universitet i hela världen att registrera sig.

Ämnen som kommer att diskuteras är mångkulturella frågor, kvalitet, konstnärliga utbildningens roll i den kreativa ekonomin, tematisk organisation av konstnärliga utbildningar, med bäring på miljö och globalisering.

Under konferensen arrangeras också träffar inom fri konst, film, musik, opera och musikal, arkitektur, dans, design och konsthantverk, mode och teater.

För konferensprogram, se www.elia-artschools.org/biennial/programme

Martin Bergö prisas

◆ **Docent Martin Bergö** har utsetts till en av årets mottagare av Eric K. Fernströms pris till yngre särskilt lovande och framgångsrika forskare. Han får priset för sina studier kring den medicinska betydelsen av CAAX-proteiner

i cancerutveckling och accelererat åldrande.

Eric K. Fernströms stiftelse delar årligen ut ett personligt pris på 100 000 kronor till en yngre, särskilt lovande och framgångsrik forskare vid vart och ett av landets sex medicinska fakulteter. Priset delas ut onsdagen den 5 november på Forskningens dag i Lund.

GU i miljötopp

◆ **Göteborgs universitet** ligger bland de tolv bästa i Naturvårdsverkets rankinglista av statliga myndigheters miljöarbete. I rankingen har myndigheterna bland annat bedömts utifrån om de har en miljöpolicy, om de har nått uppställda miljömål, om de följer upp miljöarbetet med nyckeltal och om de är miljöcertifierade.

Stora satsningar går till starka områden

Nu gör Göteborgs universitet en storsatsning på de åtta forskningsområden som pekats ut i forsknings- och utbildningsstrategin.

Totalt handlar det om 150 miljoner kronor under tre år, vilket är ungefär lika mycket som satsningen på Linéstöd.

Främst är det de nya pengarna från regeringen som kommer att användas.

– **DET HÄR ÄR EN** långsiktig satsning för att bygga upp tvärvetenskapliga forskningsmiljöer, förklarar rektor Pam Fredman. Vi har ett mycket starkt stöd från fakulteterna, alla tycker att det här är nödvändigt.

Till att börja med handlar det om att ge planeringsstöd motsvarande en halv miljon kronor till varje utpekade styrkeområde, sammanlagt alltså 4 miljoner kronor. Dessa pengar ska användas till att arbeta fram konkreta utvecklingsplaner för respektive område. Processen ska vara klar 31 mars nästa år.

Varje område ska ha en värdafakultet med rent administrativ funktion. Stöd kommer att beviljas för tre år och för tre olika nivåer: 3, 5 respektive 7 miljoner kronor per år, med möjlighet till ytterligare förlängning. I arbetet med att fördela pengarna tar ledningen hjälp av universitetets nya advisory board: Arild Underdal, före detta rektor för Oslo universitet, Iain Robinson, National Institute for Medical Research i Storbritannien och Krista Varantola, rektor vid universitetet i Tampere.

Som högst kommer Göteborgs universitet att satsa 56 miljoner kronor per år eller cirka 150 miljoner kronor för treårsperioden.

BESKED OM MEDEL lämnas i maj 2009.

– Vi satsar på det vi tycker är bra så att vi kan bli bäst i Sverige, och kanske också internationellt, inom dessa områden, förklarar förvaltningschef P-O Rehnquist. Prioriteringarna kommer att göras oavsett hur mycket nya medel från regeringen som Göteborgs universitet i slutändan får.

Även om satsningen i dagsläget är inriktad på åtta områden ska det finnas en beredskap för omprioriteringar om något annat område skulle visa sig betydelsefullt.

– Inom varje område ska vi ta tillvara universitetets hela bredd och skapa miljöer som svarar mot både höga vetenskapliga krav och samhällets behov, förklarar Pam Fredman. Men vi ska också fortsätta arbetet med att rekrytera de bästa forskarna och ge dem goda förutsättningar att verka. Rekryteringar är avgörande för kvalitet på sikt.

fakta

Styrkeområdena är:

Hjärta och kärl inklusive fetma samt biomaterial och vaccin
Lärande
Språkteknologi
Demokrati och opinion
Havsmiljö
Kulturvarv
Globalisering
Kultur och hälsa

Global hälsa på Scandinavium

Varför säger professor Hans Rosling att hälsoläget i världen bara blir bättre? Och hur kan Michael Marmot vid WHO påstå att ohälsa beror på ojämlikhet och inte på medicinbrist?

Boka in eftermiddagen den 28 november så får du svar. Då håller Svenska Läkaresällskapet ett alldeles unikt jubileumssymposium med idel internationellt kända deltagare.

SVENSKA LÄKARESÄLLSKAPET, ett av världens äldsta läkaresällskap, fyllde egentligen 200 år redan förra året. Men det är i november i år man firar, i samband med riksstämman här i Göteborg. Att jubileet också innebär ett symposium, öppet för alla intresserade, beror främst på Peter Friberg, professor vid institutionen för medicin. Det var hans idé att sällskapet borde fira genom att göra något även för studenter och allmänhet. Så efter två års planerande, telefonpratande och diskuterande, och med starkt stöd av Sällskapets vd Mats Bauer, kan han lova en eftermiddag utöver det vanliga.

– Målsättningen med jubileumssymposiet är att spegla hälsofrågor utifrån alla möjliga perspektiv: vetenskapliga, politiska, ekonomiska, administrativa och individuella, förklarar Peter Friberg.

Därför kommer exempelvis socialminister Göran Hägglund, men också före utrikesministern Jan Eliasson att tala. Anders Nordström, generaldirektör för Sida samt Astra Zenecas forskningschef professor Jan M Lundberg, är andra medverkande.

Dessutom talar Hans Rosling, professor i internationell hälsa vid Karolinska Institutet, som också varit med och planerat symposiet. Han menar att hälsoläget i världen faktiskt håller på att bli bättre.

– För att förklara brukar han jämföra med utvecklingen i Sverige. Mexiko befinner sig på ungefär samma nivå som vi under 1950-talet medan Sierra Leone har en sjukvård som påminner om Sverige för 200 år sedan. Och eftersom läkaresällskapet fyller just 200 år är just den tillbaka-blicken intressant för vårt symposium.

ANDRA TALARE ÄR Toraya Ahmed Obaid, vd för FN-organet the United Nations Population Fund, som ska berätta om FN:s familjeprogram. Och professor Ann-Mari Svennerholm ska berätta om planerna på ett centrum för global hälsa vid GU.

Peter Friberg

– En av de mest intressanta föredragshållarna blir Richard Horton, chefredaktör för The Lancet, som ska tala om sjukdomar i olika världsdelar. Han är en fantastisk föreläsare som riktigt hoppar av entusiasmen i talarstolen. En annan spännande person är Sir David King, professor i fysik i Cambridge, som varit personlig rådgivare i vetenskapsfrågor åt Tony Blair.

SYMPOSIET ska utmynna i en debatt med Stina Dabrowski och Richard Horton som moderatorer.

– Biljettpriset är bara 50 kronor, främst för att vi hoppas locka många studenter, förklarar Peter Friberg. Vare sig man läser ekonomi, miljö, teknik, medicin eller något helt annat borde världshälsoläget vara intressant. Men även allmänheten är viktig. Framför allt måste vi skapa opinion för att frågor som rör fattigdom, svält, sjukdomar och konflikter angår oss alla, var någonstans i världen vi än bor.

Mer information finns på www.sls.se och biljetter kan beställas på www.ticnet.se

Eva Lundgren

Seniorer skuffas undan

FOTO: JOHAN WINGBORG

Nästan 100 procent av professorerna forskar vidare efter pension, säger professor emeritus Jan Holmer.

När professorerna vid Göteborgs universitet går i pension finns ingen plan för dem som vill arbeta kvar med forskning och undervisning. Ett slöseri, anser Jan Holmer, professor emeritus vid institutionen för arbetsvetenskap och Seniorakademiens ordförande.

FÖR TVÅ ÅR SEDAN presenterade Sveriges Universitetslärares Förbund, SULF, en skrift med titeln "Pensionerade professorer – en resurs för akademien". Jan Holmer och kollegor i Seniorakademien vid Göteborgs universitet reagerade då på att så många professorer faktiskt fortsatte sin forskning. Nittio procent av de svarande från hela landet fortsatte.

– SULF-rapporten gjorde oss intresserade. Det framgick att de flesta professorerna fortsatte att arbeta efter pension och vid Göteborgs universitet var det nära 100 procent av de svarande som forskade vidare.

– Vid framför allt GU var det många professorer som trivdes med att forska och handleda även efter pension.

Professor Emin Tengström tog initiativ till *Otium Eremitorum*, en skrift där några professorer vid Göteborgs universitet redogjorde för sin verksamhet före och efter pension och hur de såg på sin

”Efter pension faller bilan, man försvinner ur rullorna.

nuvarande koppling till universitetet. De tio forskarna, som alla arbetat vidare efter pension, ger en väldigt skiftande bild av universitetet. Vissa är kvar på sin institution medan andra lämnat Göteborgs universitet helt.

– Jag läste en artikel om en tysk Nobelpristagare som efter pension fått ett erbjudande i USA och kunde fortsätta forska på ett förmånligt kontrakt, säger Jan Holmer. I USA och Australien är det vanligare att man får möjlighet att forska även efter pension.

GEMENSAMT för de tio redogörelserna är att det inte finns någon enhetlig plan för hur universitetet tar vara på den kunskap och resurs som de pensionerade professorerna utgör.

– Det finns ett tydligt intresse att fortsätta sitt arbete som professor med forskning, handledning, mentorskap och

så vidare. Då är det ju ett slöseri att inte utnyttja de resurserna som finns, säger Jan Holmer.

Enlig honom visar flera rapporter att de äldre professorerna har svårare att få sin forskning finansierad eftersom forskningsråden sällan beviljar medel till äldre forskare.

– De får i hög grad bekosta forskningen själva. Men det handlar inte främst om pengar, utan de fortsätter för att de är hängivna sitt arbete.

Hur kan universitetet göra det lättare för pensionerade professorer att fortsätta forska?

– Till exempel har den medicinska fakulteten i Lund en parallellfakultet för seniorer som tar vara på dem som resurs. Jag vet att ledningen vid GU är uppmärksam på situationen för professorerna som pensionerats.

Kan det bli en konflikt mellan äldre professorer och yngre forskare om resurserna?

– Jag har tagit del av utredningar om äldre arbetskraft (alltså inte enbart professorer) som fortsätter jobba och de visar att de äldre inte blir stoppklossar för yngre utan att de tvärtom kan fungera som hjälp åt dem och generera nya jobb.

PIA GÖTEBO JOHANNESSEN är jämlikhetssekreterare på Göteborgs universitet och hon poängterar att seniorprofessorer har samma rättigheter som alla anställda inom universitetet. Hon hänvisar till det styrdokument som rör regler för vad som gäller pensionerade professorer. Enligt det tar varje fakultetsnämnd beslut om hur anställningen kan fortsätta för ett år i taget. Detta beror på lokalsituation med mera.

– Övergripande är det den arbetsrättsliga lagstiftningen som gäller och praxis när det gäller tillämpningen av denna bör givetvis vara enhetlig vid GU eftersom det är frågan om en och samma arbetsgivare.

JAN HOLMER har under sommaren fått gehör från bland annat Utbildningsdepartementet och andra myndigheter som efterlyser tydligare regelverk kring senioranställda. Ett exempel på att äldre professorer inte uppmärksammas är Nobelpristagaren Arvid Carlsson som inte går att hitta på Göteborgs universitets webbplats.

– Detta trots att han fortfarande arbetar och har sagt att han forskar nästan mer efter än före 65 års ålder, säger Jan Holmer. Efter pension faller bilan, man försvinner ur rullorna. Det är ett slöseri med resurserna och kan ses som särbehandling beroende av ålder, det vill säga åldersdiskriminering.

Viveca Bladh

Slarv med handkassan

Institutionen har bland annat köpt presentkort och guldsmycken till medarbetare som fyllt 50 och 60 år. Dessutom har man handlat köksutrustning för ett par tusen kronor. Allt plockat ur handkassan.

Men en handkassa får inte användas till så stora inköp, enligt internrevisionen.

INTERNREVISIONEN har särskilt granskat redovisning och bokslutsrutiner på juridiska institutionen. Kritik riktas framför allt mot rutinerna kring leverantörsfakturor, hantering av handkassa och några fall av representation. Bland annat saknas originalfakturor i bokföringen och handkassan sköts dåligt.

– De brister som framkommit ska naturligtvis rättas till, säger prefekt Mats Glavä.

Han menar att det finns fullt rimliga förklaringar till flera av de brister som uppmärksammats. Men att institutionen skulle ha särskilt dåliga redovisningsrutiner håller han inte med om.

– **DET ÄR VIKTIGT** att påpeka att vi har blivit kritiserade för bristande dokumentation, men det är inte frågan om att pengar har använts på ett olämpligt sätt. Vi omsätter 25 miljoner kronor årligen, så jag ser inte några större problem.

Internrevisionen har även några kritiska synpunkter angående representation. Bland annat har beloppsgränserna överskridits vid några tillfällen och det finns även, enligt internrevisionen, brister när det gäller redovisning av representation.

– Jag kan inte kommentera det eftersom jag inte känner till omständigheterna i de specifika fallen. Men min bedömning är att våra anställda väl känner till reglerna.

Mest kritisk är internrevisionen mot handkassan.

– **REDOVISNINGEN** av handkassan var ovanligt dålig, säger Björn Utberg. Lösa kvitton hade lagts i kuvert. På flera av kvittona saknades specifikation och det är anmärkningsvärt att man har använt den till så stora inköp.

Internrevisionen kräver att institutionen kraftigt skärper rutinerna.

De flesta institutioner på GU har övergett handkassan för att istället gå över till inköpskort. Varför gör ni inte det?

– Den frågan får vi ta tag i igen och då ska vi överväga att införa inköpskort, säger Mats Glavä som ska svara på internrevisionens rapport senast den 31 oktober.

Allan Eriksson

Vi vill ha juste kaffe!

Krav- och Rättvisemärkt kaffe – en självklarhet? Inte riktigt, även om fler och fler på GU har gått över till ett kaffe som inte bara smakar gott utan som också kan drickas med gott samvete.

EN KARTLÄGGNING av kaffeinköpen visar att i stort sett alla anställda har tillgång till gratis kaffe men det är fortfarande konventionellt kaffe som dominerar utbudet. Men fler och fler byter kaffesort.

– Det är glädjande att det går framåt, säger miljöchef Eddi Omrcen. Det är ett kvitto på att våra miljösamordnare och studenter har lyckats informera om vikten av att köpa kaffe som är odlat på ett schysst sätt och där odlarna får skäligt betalt. Men problemet är att det går för långsamt.

Tillsammans med upphandlingschefen Johan Pettersson skickade han en skrivelse till rektor med kravet: GU ska bara få köpa in ekologiskt och Rättvisemärkt kaffe, te och frukt. Argumentet var att det skulle stärka GU:s miljöprofil och bidra till ett hållbart universitet.

Men ledningen sa nej.

– Det här är ingen fråga för beslut av rektor, säger förvaltningschef P-O Rehnquist. Vi ska alla jobba för en hållbar utveckling och det kräver många olika steg, att vi går från policy till konkret handlande. Men vi vill inte tvinga alla att gå över, det känns främmande för universitetet att komma med direktiv och order i en fråga som denna. Det är mycket bättre att det kommer underifrån och växer fram. Besluten måste tas på rätt nivå och vi ska inte göra detta till en större symbolfråga än vad det är.

MEN ATT DET GÅR ATT driva igenom centrala beslut är både Södertörns högskola och Umeå universitet bevis på. Där får bara ekologiskt och Rättvisemärkt kaffe serveras – på studentrestauranger och i personalrum. På Södertörns högskola har man tagit ytterligare ett steg och tillämpar miljö- och rättvisekrav på produkter som te, mjölk och frukt.

Vid GU är det fortfarande upp till varje enhet. Men inte på Handelshögskolan som helt har gått över till Krav- och Rättvisemärkt kaffe. Likaså på gemensamma förvaltningen, enligt ett beslut som fattats av förvaltningschefen P-O Rehnquist.

– Alla verkar vara väldigt nöjda, säger han. Dessutom är kaffet gott. Det är visserligen något dyrare kortsiktigt men långsiktigt är det helt rätt väg att gå. Om alla dricker en kopp mindre per dag skulle det inte vara någon skillnad i pris.

Men på institutionen för globala studier serveras inget Krav- och Rättvisemärkt kaffe.

– Det är en pinsam historia. Vi som sysslar med globala överlevnadsfrågor

Rättvist smakar gott, säger Jonas Ewald

har ännu inte fått igenom detta på vår institution. Trots att ett principbeslut togs i institutionsstyrelsen 2005 om att allt kaffe och te som köps in skulle vara Krav- och Rättvisemärkt, så händer ingenting, säger forskaren Jonas Ewald.

HAN TYCKER ATT det är självklart att Göteborgs universitet – som är miljöcertifierat och med starka forskningsprofiler inom globalisering, demokrati, samhälle och miljö – borde föregå med gott exempel.

– Kaffe är en viktig fråga för hela universitetet. Vi dricker alla kaffe varje dag och påminns om globala utvecklings- och miljöfrågor. Om det krävs centralt beslut, varför inte? Åtminstone borde GU gå ut med en rekommendation att i största möjliga mån ta miljömässiga och etiska hänsyn vid alla inköp. Det är också en viktig signal mot våra anställda, studenter och mot vår omvärld att vi tar den här frågan på allvar.

Jonas Ewald har på nära håll följt bondekooperativet i Marabadistrikten i det folkordshärjade Rwanda som satsat på att utveckla ett kvalitetskaffe som både är Krav- och Rättvisemärkt. 2005 tilldelades kooperativet, i samarbete med GU, Göteborgs Stads internationella miljöpris.

– Det lilla kaffekooperativet har på bara några år förvandlat ett sönderslaget och krigshärjat distrikt till ett av de mer välmående områdena i Rwanda, det har blivit en väldig hävstång för samhällets utveckling.

– **VI SOM UNIVERSITET** vill vara ett centrum för lärande och kunskapsbildning och driva utvecklingen framåt. Då ska man kunna visa framfötterna för en global och rättvis handel. En viktig uppgift är att

förbättra fattiga människors levnadsvillkor. Att köpa rättvist kaffe har betydelse, även om det naturligtvis inte är lösningen på alla problem i kaffeproducerande utvecklingsländer.

Värdet av socialt och etiskt ansvar framhålls i flera policydokument från GU. Mest tydligt uttrycks det i universitetets strategiska plan:

”Hållbar utveckling är angeläget för oss, vi prövar alltid de sociala, ekonomiska och miljömässiga konsekvenserna i ett längre tidsperspektiv. Det gäller både människor och naturresurser...”

Nästa steg är att ta fram en policy för sociala och etiska krav för alla inköp.

Men GU har redan vid minst ett tillfälle tillämpat sådana riktlinjer. 2004 beslutades att ställa etiska och miljömässiga krav på sin kapitalportfölj och har gjort det sedan dess.

Eddi Omrcen undrar varför det ställningstagandet inte gäller fullt ut.

– Göteborgs universitet bör ta ett socialt och etiskt ansvar för alla inköp och på allvar visa att vi arbetar med hållbar utveckling som numera står inskrivet i högskolelagen.

Allan Eriksson

fakta

Visste du att kaffe är den mest handlade varan efter oljan?

Hur mycket kaffe köper GU varje år?

Grovt räknat för minst 1,3 miljon kronor per år, enligt uppskattningar från Upphandlingsenheten (kaffe bokförs inte som en enskild post).

På bara ett år har inköpen av Krav- och Rättvisemärkt kaffe ökat med 30 procent.

Vad kostar det?

Krav- och Rättvisemärkt kaffe är omkring 20 kr dyrare per kilo än vanligt kaffe, men det går att välja ekoprodukter som till och med är billigare. Prisexempel: Kahls kaffe, mellanrost, 37 kr/kilo. Kravmärkt 48 kr/kilo. Krav- och Rättvisemärkt 57,70 kr/kilo. Men storsäljaren Gevalia, mellanrost, utan någon miljömärkning, kostar 62,40 kr/kilo.

Hur mycket kaffe dricker man i Sverige?

Cirka 150 liter per person, det blir nästan 3,5 koppar per dag. Drygt 1/3 av kaffet dricks på jobbet.

Rättvisemärkt kaffe innebär att producenterna inte har fått sina mänskliga rättigheter kränkta i produktionen. Bland annat genom att barnarbete, diskriminering och slavarbete inte får förekomma. Rättvisemärkt kaffe är också en garanti för att böndernas kooperativ är demokratiskt styrda och att inget barnarbete förekommer. Dessutom garanterar märkningen att odlarna aldrig får mindre betalt än produktionskostnaden. Utöver detta utgår en premie som investeras i hållbar utveckling för arbetarna, deras familjer och lokalsamhället, vanligtvis genom att bygga skolor, brunnar och starta upp mikrolån program. Bara 3 procent av kaffet i Sverige är Rättvisemärkt.

KRAV-märkt kaffe kommer från odlingar som inte använder kemiska bekämpningsmedel eller konstgödsel, vilket gynnar den biologiska mångfalden och arbetarna på odlingarna.

Violinist med starkt patos för konstens värde

TEXT Eva Lundgren | FOTO Johan Wingborg

Hon har aldrig ångrat att hon ägnat så stor del av sitt liv åt musik – men alltid önskat att hon haft mer tid även för andra konstnärliga intressen.

– Därför känns det som att många bitar nu faller på plats, säger Anna Lindal.

Hon är violinist med stor internationell erfarenhet, en stark förkämpe för konstens egenvärde och nybliven dekan vid Konstnärliga fakulteten.

ETT NOTSTÄLL och tjocka, ljuddämpande tyger på väggarna, det är vad Anna Lindal önskar till sitt kontor på Storgatan 43. För övrigt verkar hon redan känna sig ganska hemmastadd i Göteborg och ser fram emot veckopendlingarna till familjen i Stockholm.

– En tågresa är den bästa tankesmedjan. Under de tre timmar resan hem tar hinner jag läsa och komma på nya idéer. När jag är i Göteborg är det mitt arbete på fakulteten som gäller till hundra procent, men på tågresan kan jag fundera över allt möjligt annat.

Anna Lindal kommer från en musikalisk familj. Hennes morfar hette Nikos Skalkottas och ses idag som en av Greklands mest intressanta tonsättare från 1900-talet. Men det var från mormor hon fick sin första fiol när hon var sex år gammal.

– MORMOR VAR VIOLINIST och rysktalande judinna, först bosatt i Riga, sedan i Berlin. Till Sverige kom hon 1933 och bosatte sig snart i Göteborg. Både mina två systrar och jag har inspirerats av henne att bli violinister och jag har fått arva hennes instrument.

Anna Lindal har studerat i Stockholm och i Schweiz och har varit verksam i Paris, bland annat i stråktion Trio des Lyres. I arton år var hon konsertmästare för Stockholmsfilharmonikerna, 2002 blev hon gästprofessor med ämnesansvar vid Kungliga Musikhögskolan och 2006 blev hon prorektor.

Hon har också deltagit i regeringens utredning om jämställdhet inom scenkonsten, *Plats på scen*, och var nyligen medförfattare till ett manifest för kammarmusiken.

– Det finns många statliga institutioner för orkestermusik men ingen struktur för kammarmusik. Det gör att det är svårt att få pengar för långsiktigt, fördjupat arbete. Istället hamnar musikerna i ständiga småprojekt. Det måste ändras eftersom kammarmusiken utgör grunden för all konstmusik. Vårt manifest handlar om att konstnärerna, musiker och kompositörer, måste få inflytande över var de statliga pengarna satsas så att de mest intressanta och livskraftiga projekten får leva vidare och utvecklas.

DEN FAKULTET Anna Lindal nu blir chef över har unik bredd och framstående forskning.

– Jag hoppas kunna fungera som en brygga mellan de olika världar som finns i Göteborg, Lund och Stockholm. Egentligen borde skillnaderna inte vara så stora, men i Stockholm är de olika institutionerna väldigt upptagna med sitt eget område. Och man samarbetar inte, som man

gör i Göteborg, lika mycket med kommun och region. Stockholm kan lära av hur det går till här.

ATT FAKULTETEN består av många enheter med egna stolta traditioner är något Anna Lindal gärna vill värna om.

– Varje disciplin och enhet måste få utvecklas på sina egna villkor. Men självklart är det också viktigt att skapa en vi-känsla, både inom fakulteten och inom universitetet. Konst idag är ju gränsöverskridande. Många bildkonstnärer blandar foto och video med ljud, och en performance kan innebära musik och dans tillsammans med poesi. Inte heller publiken är längre så nischad, olika människor blandas och gränserna flyter. Allt detta är oerhört spännande. Samtidigt är det viktigt att hålla god kvalitet inom varje disciplin. Det är när man vet var gränserna går som man kan överskrida dem, vara flexibel och samarbeta med andra.

Anna Lindal borde veta. Hon medverkar själv gärna i konserter tillsammans med dansare och poesiuppläsare eller låter Bach samsas med alldeles nyskriven musik.

– Samarbeten går förstås inte att kommendera fram. Däremot går det att skapa mötesplatser och en öppen miljö. Sedan måste utvecklingen få ta sin tid.

Till skillnad från andra delar av universitetet hör inte Konstnärliga fakulteten till dem som har svårt

att rekrytera studenter. Tvärtom är utbildningarna alltid rejält översökta. Ändå är det sällan en spikrak karriär eller ett välbetalt jobb som väntar en nyutexaminerad konstnär.

– IDAG MÅSTE varje konstnär skapa sig en egen arbetsmarknad och ständigt vara aktiv för att få intressanta uppdrag. Det är svårt att få ett fast arbete men det kan finnas alla möjliga andra vägar att gå. Vi måste vara försiktiga när vi talar om anställningsbarhet, och inte försöka anpassa oss efter en arbetsmarknad som ser väldigt annorlunda ut än inom andra yrken.

En av de första stora uppgifterna nu för Anna Lindal blir den internationella biennalen Elia i slutet av oktober med

deltagare från ett sextioal länder.

KONST ÄR EN nödvändig del av samhället, menar Anna Lindal, och en viktig del av universitetet.

– Två av Göteborgs universitets styrkeområden har med konst att göra: kulturarv och kultur och hälsa, och det är ju alldeles utmärkt. All konst blir med tiden en del av kulturarvet på olika sätt och det är självklart att konst kan vara samhällsförändrande och betydelsefull för människors välbefinnande och hälsa. Men konst är inte alltid trevlig. Den kan också vara obehaglig eller uttrycka existentiell oro som inte nödvändigtvis gör oss till bättre människor, men får oss att reflektera kring stora livs- och samhällsfrågor. Ändå måste den få lov att finnas, utan begränsningar. Det konstnärliga arbetssättet liknar grundforskning, det handlar om att förutsättningslöst ställa frågor och undersöka sin samtid, utan att behöva generera direkt användbara lösningar. Konsten kan vara meningsfull eller meningslös, men innebär en otrolig kraft som är nödvändig för ett bra samhälle.

Inga överraskningar i proppen

♦ **Höstens budget** innebär stora satsningar på forskning. Däremot blir det ingen förstärkning av grundutbildningen. För GU:s del innebär propositionen bland annat 13 nya platser på läkarutbildningen, 15 nya platser på tandläkarutbildningen samt 10 miljoner kronor till Havsmiljöinstitutet.

Den forskningspolitiska propositionen presenteras först den 23 oktober. Men regeringen har redan aviserat att 15 miljarder kronor ska tillföras forskningen de närmaste fyra åren.

Det miljöanpassade kontoret

♦ **Snart är det dags** för Göteborgs universitets årliga mässa med fokus på miljö och hållbar utveckling. Mässan vänder sig till all personal och behandlar i år kontoret ur alla dess aspekter. Alla universitetets leverantörer inom aktuella områden kommer att ställa ut sina produkter och berätta om sitt miljöarbete. Dessutom kommer det att bjudas på intressanta och engagerande föredrag relaterade till arbetsmiljö, exempelvis design, ergonomi, stress samt miljöpåverkan och energibesparing.

Mässan pågår den 17 november klockan 12–17 och den 18 november klockan 08–12 i Konferenscentrum Wallenberg. Mässan är kostnadsfri och lunch ingår.

Anmälan görs i kursportalen under Kompetensutveckling, Miljöutbildningar.

<http://kompetensutveckling.adm.gu.se/>

Rättvis handel-forum

♦ **Den 17–18 oktober** kommer Rättvis handel-forum att äga rum i Göteborg. Forumet kommer att gå av stapeln på Pedagogien och är ett initiativ av Röda Korsets Folkhögskola i samarbete med GU. Dagarna består av ett fullspäckat program med intressanta föreläsningar och diskussioner om bland annat rättvis handel för ett rättvist klimat och reseberättelser från olika fältstudier, men också en mässa med rättvisa produkter. Evenemanget riktar sig både till allmänheten och anställda på GU och under fredagen ges ett block med föreläsningar på ämnet etisk offentlig upphandling, som särskilt riktar sig till upphandlare och inköpare.

<http://www.rattvishandelsforum.se/>

Fria konserter på Artisten

♦ **I höst erbjuder** Högskolan för scen och musik fri entré till mer än 40 konserter eller föreställningar.

Dessutom tar sig studenterna an en urpremiär, Anders Duus *Vykort från skitstan*, två operaproduktioner, en musikal och massor med musik från alla tänkbara stilinriktningar och epoker.

Mer information finns på www.hsm.gu.se

Nytt internationaliseringsråd

♦ **Rektor har beslutat** om ett nytt centralt internationaliseringsråd med representanter från alla fakulteter. Ordförande är Claes G Alvstam, prorektor på Handelshögskolan.

Slut med strul på Chalmers

Samarbetet mellan GU och Chalmers har utåt sett präglats av bästa samförstånd och välvilja, men i själva verket har det ofta varit oenigheter om lokaler, personal och IT-tjänster. Nu ska det vara slut på allt strul, enligt ett nytt huvudavtal som båda rektorerna har skrivit under.

PÅ ETT BRÄDE har ett 50-tal lokala avtal sagts upp. Det nya är att alla kompletterande underavtal ska godkännas av respektive rektor.

– Tanken med avtalet är att det ska underlätta samarbete och undanröja administrativa hinder. Båda parter har att vinna på samarbete, vi är inte konkurrenter utan kompletterar varandra, säger rektor Pam Fredman.

Det gamla avtalet är från 1995 och reglerade i huvudsak samarbetet med naturvetenskapliga fakulteten.

– **DET ÄR SJÄLVKLART** att ett 12-årigt avtal behöver uppdateras. Sedan dess har verkligheten förändrats och samarbetet ser annorlunda ut idag. Teknik kommer in i allt fler områden och blir allt viktigare i gemensamma satsningar. Det omfattar fler gränsoverskridande områden som bioteknik, medicin, design, management

och flera utbildningsområden som till exempel apotekarprogrammet.

Ett stort problem är att alla underavtal som tillkommit under åren har gjort det hela rörigt och oöverskådligt.

– Avtalet har reglerat såväl stort som smått, men vi har haft dålig koll på de olika delarna av avtalen. Det har spretat väldigt mycket och varit ottydligt. En av orsakerna är att det är olika regelverk mellan Göteborgs universitet som myndighet och Chalmers som aktiebolag och då har man ofta hamnat i ett gungfly när man ska blanda och ge. Alltså har det många gånger varit oklart vem som har det yttersta ansvaret, konstaterar jurist Anders Granberg som tillsammans med Chalmers har utarbetat det nya avtalet.

FRÅGAN HAR ÄVEN UTRETTS av advokat Anders Stening från MAQS Advokatbyrå. Hans slutsats är att samarbetet måste utgå ifrån att det rör sig om två självständiga huvudmän och att den verksamhet som bedrivs gemensamt måste kunna redovisas på korrekt sätt. Han skriver att: ”myndigheten kan inte göra avkall på sin självständiga roll att bestämma över den verksamhet man fått som uppdrag av statsmakterna att utföra”.

Med andra ord måste varje högskola

ha full kontroll över sin verksamhet. Men Anders Stening konstaterar även att det inte finns några rättsliga hinder för en långgående samverkan.

– Vi ska inte köra över varandra utan ta hänsyn till varandra och värna om varandras varumärke. Det handlar om två lärosäten som slår ihop sin kompetens för att lösa olika samhällsproblem. Alla administrativa hinder ska bort, säger Pam Fredman.

AV AVTALET FRAMGÅR även att båda rektorer är överens om den kniviga frågan hur lärosätena ska profileras i olika sammanhang. Det gäller både vid samverkan och vid integrerade institutioner som exempelvis matematiska vetenskaper. Då ska båda lärosätenas varumärke tydligt anges, om det inte finns någon annan överenskommelse.

Nästa steg är, enligt Pam Fredman, att skriva en gemensam vision med Chalmers.

Målet är högt satt: Samarbetet ska nå högsta internationella attraktionskraft och resurserna ska utnyttjas så effektivt som möjligt.

För båda rektorerna gäller det nu att alla kompletterande avtal skrivs i samma positiva anda.

Allan Eriksson

Konstnärer tvingas till omval

När Konstnärliga fakulteten skulle välja en ny nämnd fastställdes en röstlängd där alla institutioner var representerade i god demokratisk ordning.

Men den visade sig strida mot bestämmelserna i högskoleförordningen.

Så nu får valet göras om – med endast tolv röstberättigade lärare.

RÄTT ATT RÖSTA vid val av fakultetsnämnd har bara den som är vetenskapligt kompetent, står det i högskoleförordningen. Och med detta menas att man ska ha disputerat, förklarar Kristina Ullgren, universitetsjurist vid universitetsledningens kansli.

– Det handlar ju om att bedriva en akademisk verksamhet på vetenskaplig grund. För att kunna göra det måste kraven vara höga.

Men för Konstnärliga fakulteten, vars lärare väljs utifrån konstnärliga och inte vetenskapliga kriterier, har detta blivit ett bekymmer.

När ny nämnd skulle väljas i våras fastställdes en röstlängd bestående av fakultetens konstnärligt kompetenta lärare med en anställningsgrad på 40 procent.

– Men det visade sig att det var fel, förklarar fakultetsdirektör Moa Haga. Vi är ju en ung fakultet med ett nytt forskningsområde som befinner sig i en omvandlingsprocess. Våra lärare är mycket meriterade, men har inte i särskilt hög grad skrivit in doktorsavhandling. Att vi nu fått veta att valförsamlingen bara kan bestå av disputerade lärare innebär att flera av våra institutioner inte får vara med och välja alls, bland annat Högskolan för fotografi och Filmhögskolan. Allt som allt har vi bara 12 röstberättigade lärare, vilket inte känns så representativt.

Inte heller den nämnd som valdes stämmer med högskoleförordningen, som säger att majoriteten av en fakultetsnämnds ledamöter måste vara vetenskapligt meriterade.

– **DET INNEBÄR ATT** man valt en nämnd som inte är beslutsmässig, förklarar Kristina Ullgren.

Det beslut fakulteten nu tagit är att med den redan valda nämnden som bas ställa samman en utökad nämnd för att på så sätt få en majoritet av vetenskapligt kompetenta personer.

– Det innebär förstås att tillsättandet av en ny nämnd försenas, förklarar Moa

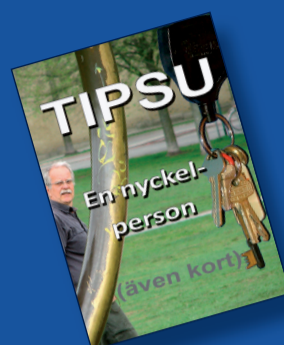
Haga. Nytt val kommer inte att kunna ske förrän i oktober. Och för att uppfylla alla krav kommer den nya nämnden att bli ganska stor, med hela 17 ledamöter.

De små konstnärliga högskolorna i Stockholm har lyckats undvika kravet på vetenskaplig kompetens genom att endast ha en nämnd för så kallat konstnärligt utvecklingsarbete, något som inte ställer krav på vetenskaplighet.

– **EN SÅDAN NÄMND**, som har hand om profilfrågor, har vi också, förklarar Moa Haga. Men om Konstnärliga fakulteten ska uppfattas som likvärdig med andra fakulteter vid Göteborgs universitet måste vår ledning vara tillsatt på samma sätt som universitetets övriga nämnder. Ändå vore det önskvärt, menar jag, om begreppet ”vetenskaplig kompetens” kunde vidgas så att även konstnärlig kompetens kunde ingå. Konst är trots allt ämnesområdet för den här fakulteten.

Nu kommer fakultetens nya dekan, Anna Lindal, att gå ut med ett brev till samtliga anställda som förklarar varför valet måste göras om och varför det är så få av fakultetens lärare som är röstberättigade.

Eva Lundgren

Den här unika festskriften bär titeln: "Tipsu – en nyckelperson". I den 73-sidiga skriften medverkar ett 25-tal skribenter, bland andra Sölve Ohlander, Bo Ralph, Lars Lönnroth, Gunnar D Hansson, Tomas Forser, Margareta Hallberg och Folke Josephsson, alla hyllar de Tipsu som vaktmästare och som medmänniska. Jan Lings beskrivning är träffsäker: "Många vaktmästare har blivit legendariska därför att de i likhet med Tipsu skapat en atmosfär av trygghet och omtanke. De har levt i minnet hos studenter och lärare långt efter att de lämnat sitt arbete. Men få av dem har förärats en minnesskrift."

Säg Tipsu, det räcker

Alla vet vem han är. Efter 25 år i Humanistens korridorer går vaktmästaren Tipsu Jönsson i pension.

DE SOM KÄNNER HONOM väl kallar honom för "Tippan". Det är hans hemliga kodnamn. Smeknamn, om man så vill. Men han behöver egentligen inget täcknamn, alla vet ändå vem han är. Och alla berömmar hans goda servicekänsla och trevliga sätt.

Det har blivit närmare 25 år på universitetet:

– Jobbet är fantastiskt, säger han med ett leende. Jag stortrivs och ser fram emot varje arbetsdag. Jag har fått förmånen att träffa många intressanta människor under mina år här, bland andra Lars Lönnroth, Sven-Eric Liedman, Aant Elzinga, Jörgen Weibull och många fler. Att räkna upp alla blir för många namn.

SOM VAKTMÄSTARE på Humanisten hjälper Tipsu till med allt praktiskt. Det kan handla om att möblera om i rum, sätta upp tavlor eller byta ut lysrör eller lås. Han berättar att han känner ett särskilt ansvar för soprummet och det är också där som han har hittat en massa prylar och böcker som han sparar på.

– Jag brukar säga att jag är född i ett soprum, säger han kortfattat.

Tipsu är ett så kallat krigsbarn från Finland. Tillsammans med tusentals andra barn flydde han till Sverige och växte upp hos en familj i Värmland tills Finska vinterkriget var över. Han återvände till Finland men flyttade tillbaka till Sverige

”Att glo på tv ger inte så mycket, däremot att läsa böcker.

1951 när hans mor dog. Familjen i Sverige adopterade honom.

VID 20-ÅRSÅLDERN kom han till Göteborg. Senare började han arbeta som dataoperatör och hälkortsoperatör, men tröttnade på det stillasittande kontorsjobbet. Så när det blev dags att bilda familj valde han att stanna hemma.

– Jag var hemmaman i 7 år medan min fru gjorde karriär. På den tiden var det ovanligt med hemmapappor, så det var några som trodde att jag var hemma och pluggade eller hade alkoholproblem.

Tipsu Jönsson började som vaktmästare på Stora Nygatan där institutionerna för tyska, ekonomisk historia och litteraturvetenskap tidigare låg. 1986, ett år efter att Humanisten stod klar, flyttade han hit. Sedan dess har han satt personlig prägel på arbetsrummet med bokhyllor sprängfyllda av faktaböcker, avhandlingar, vykort, fotografier och i mitten av allt en liten samling små parfymflaskor i grälla färger.

– Jag tycker att de är vackra, inget annat. Det är inte, som en del tror, minnen från mina kvinnliga erövringar, säger han och berättar att Margit och han varit ett par sedan 1958.

Tipsu är nämligen en samlare av stora mått, framför allt av saker som han har hittat i naturen och på åkrar i Älvdalen: bitar av krita, pipor, knivskaft, blyplomber, träbitar och gamla mynt.

– Det är ingen struktur på mitt samlande utan jag tycker det är synd att slänga saker som har historiskt värde.

HAN LÄSER OCKSÅ MYCKET, ofta flera timmar per dag. Ser nästan inte på tv.

– Att glo på tv ger inte så mycket, däremot att läsa böcker. Det är min favoritsysselsättning. Jag är särskilt tacksam för alla böcker som jag har fått under åren.

I korridoren kommer Lisbeth Stenberg från litteraturvetenskap förbi och hejar på Tipsu. Hon passar på att lämna över några exemplar av den nyligen utkomna festskriften till Eva Lilja, "Dikten som mötesplats".

– Att ge böcker till Tipsu är extra roligt, utbrister hon, eftersom han läser så mycket. Han är väldigt poppis här och kommer verkligen att bli saknad.

Det har bara varit positiva erfarenheter att få arbeta i en akademisk miljö, slår Tipsu fast. Trots att han hört talats om interna stridigheter och bråk på institutionerna har det inte påverkat honom negativt.

– Som vaktmästare är man en neutral

part. Jag har aldrig känt mig utnyttjad eller råkat ut för negativ särbehandling. Alla är väldigt trevliga mot mig.

Men det beror nog också på Tipsus personliga läggning: öppen, nyfiken och med genuint intresse för människor.

– **TROTS ATT JAG** inte har någon teoretisk utbildning vill jag lära mig något nytt hela tiden. Min fru tycker att jag är så allmänbildad att jag borde anmäla mig till frågesporttävlingar på tv, men det där är inget för mig.

Tipsu ställer ifrån sig pappersmuggen med kaffe och säger att det är beklagligt att humaniora inte värdesätts mer i samhället. Ständiga besparingar urgröper sakta men säkert grunden för humanistisk forskning och utbildning. Forskare och lärare får allt mindre tid över. För egen del tycker han inte att arbetslivets tempo har skruvats upp särskilt mycket.

– Nej, det har inte blivit stressigare egentligen. Vi hinner i regel med det som ska göras, men vi brukar hjälpas åt om det blir ont om tid, säger Tipsu. Det bästa med jobbet är alla människor som jag har träffat. Det är det som gör jobbet så intressant.

Sedan några år som pensionär två dagar i veckan bor han halva tiden på Hamburgön, i en norsk fjällstuga som han byggt själv med utsikt över havet. Där har han sin lilla snickarverkstad.

NU SER HAN fram emot att få mer tid att slöjda.

– Jag har inte haft ett slitsamt liv och har fått vara frisk. Jag har många olika hobbyer. Det håller mig i trim, antar jag. Jag känner verkligen att jag är lyckligt lottad och att jag har haft flyt hela livet. Jag är inte orolig för att bli sysslolös, men visst kommer det att kännas tomt. Så är det väl för många.

– Min dröm? Det är att få vara frisk – det är jag evigt tacksam för att jag är idag.

Slängs alla böckerna nu? Nej, förhoppningsvis inte. Tipsu ställer en bokhylla i källaren och uppmanar folk att komma förbi och plocka böcker och eventuellt annat roligt. Kanske ta tillbaka något som de själva har slängt.

Allan Eriksson

fakta

TIPSU JÖNSSON

Ålder: 67 år

Yrke: Vaktmästare. Blev pensionär i september.

Bor: Lägenhet i Johanneberg, fritidshus på Hamburgön.

Familj: Fru, som är skollärdare, två vuxna söner och fyra barnbarn (Oliver, Rasmus, Kajsa-Lisa, Emrik-Teodor). Alla med Tipsu som andranamn.

Intressen: Böcker, foto, musik (har närmare 800 lp-skivor i sin samling, mest rockmusik), naturen och hantverk.

VALEN I VARDAGEN KAN RÄDDA VÅR PLANET

Val intresserar Ann Parinder, både egna och andras. Hur vi gör dem och varför. Efter många år i restaurangkök forskar hon nu om ungas matval och avväganden mellan lust och global medvetenhet. Det har gett henne en positiv syn på framtiden.

TEXT Kajsa Asklöf | FOTO Johan Wingborg

JAG KAN TYCKA att jag borde ha gjort detta val lite tidigare men det blir ju inte alltid så raka linjer i livet. Det finns nog en mening med det, säger Ann Parinder, doktorand på institutionen för mat, hälsa och miljö.

”Insikten”, byggnaden där hon sitter, inrymde en gång Göteborgs första läroverksbyggnad Gamla Latin. Glasade bokskåp, snirkliga ledstänger och andra fina originaldetaljer har tagits till vara. Det enda störande inslaget i allt det vackra är att arbetsrummen saknar fönster. Den kompakta väggen döljer parken med sina stora träd och vattnet med sina ljusreflexer.

Det var egentligen ganska långt fram i livet som Ann gjorde ett val om vad hon skulle ägna sin arbetstid åt. Under 1970-talet var hon inne på hantverk och gick Stenebyskolans textila kurser, när maten för första gången blev ett yrkesval. Hon bytte vävskammaren mot köket och påbörjade en mångårig bana inom restaurangnäringen.

– Jag går dit lusten finns och jag har ett genuint intresse för mat. I slutet av 1970-talet hade mattrenden ändrats. Det skrevs mer om mat och det blev en kvalitetshöjning på restaurangerna.

Eftersom Ann gillar omväxling flyttade hon runt i Sverige till kök av varierande kvalitet, från färjelinjens storkök till exklusiva gourmetrestauranger. En utflykt till ett spanskt kök hann hon också med. Yrkesrollerna var kallskänka, servitris och hovmästare men oftast kock.

– Jobbet är skapande och innebär många möten med

kollegor och gäster. Jag är rätt förtjust i korta möten. Mycket är rutin i jobbet och det är det som gör att restaurangfolk byter jobb så ofta.

ANN LÄMNAD RESTAURANGBRANSCHEN när hon fick barn 1987. Det var enklare att kombinera familjelivet med ett arbete på SOS Alarm som låg nära hemmet. Efter 13 år var det dags att ändra inriktning igen. Precis som många andra gjorde Ann en slags utvärdering av sin tillvaro när hon skulle fylla 40 och kom fram till att arbetslivet behövde ta en ny riktning. Möjligheten att kombinera ett redan känt område – mat – med läraryrket lockade Ann.

– Jag kände inte att jag hade tid att gå en lång väg inom något helt nytt.

När Ann ska förklara varför mat är så spännande blir listan lång.

– Mat kan man förhålla sig till på olika sätt men alla måste ha den. Du kan utveckla dina smaker och färdigheter när det gäller att tillaga den. Sedan har vi det hedonistiska. Det är gott, en upplevelse och ett kitt i det dagliga som binder samman människor och ger våra möten en ytterligare dimension.

– Med mat kan man visa omsorg eller låta bli att visa den. Och hela tiden kan man lära sig nytt. När jag kom hit till institutionen insåg jag att det inte finns någon gräns för det. Jag insåg också att mina matval inte bara är hedonistiska utan har stor påverkan på resten av världen.

”*Man får jobba med sig själv när det gäller konsumtion. Även om vi har ideal har vi skapat ovanor. Men i likhet med många andra är jag villig att ifrågasätta min egen konsumtion och till att öppna porten för nya vanor.*”

Det gör frågor om mat värda att arbeta vidare med.

Eftersom ämnet är så aktuellt, viktigt och brett är hon uppriktigt förvånad över att inte fler väljer att bli hem- och konsumentkunskapslärare. Yrket har något av en beskäftighetsstämpel över sig men är egentligen helt rätt i tiden. En lärare med den inriktningen får möjlighet att lära unga bli medvetna konsumenter och kompetenta hemproducenter. Under de få år Ann var ute på skolor, innan hon blev ombedd att börja undervisa på institutionen, märkte hon också att det är ett ovanligt tacksamt läraruppdrag.

- DET FINNS INGET ANNAT ämne där eleverna står och hänger på låset och vill in när man kommer.

Ämnet rymmer en naturlig tvärvetenskaplighet. Det går enkelt att låna ut det till andra områden och att ta in andra ämnen i det man håller på med.

– Om fler visste vad ämnets kursplan i själva verket innehåller så skulle vi kanske få fler timmar i skolan. Vi som arbetar med hushållsvetenskap behöver nå ut nu, och då är forskningen en väsentlig del. Vi utgår från hushållet men har också forskning som rör storhushåll, hälsa och hållbar konsumtion. Helhetsperspektivet är viktigt.

Ska jorden räddas så är vardagsvalen vi gör i affär och kök en viktig del. Ett annat är hur vi förflyttar oss.

Ann funderar en del över detta med att utmana sin egen bekvämlighet. En fullt funktionsduglig bil står utan-

för bostaden och kan på ett tidsbesparande sätt ta dig dit du vill utan att du behöver utsätta dig för väntan, trängsel, ansträngning eller vädrets makter. Att då ändå välja kollektivtrafik eller cykel kräver en del självövervinnelse.

- MAN FÅR JOBBA med sig själv när det gäller konsumtion. Även om vi har ideal har vi skapat ovanor. Men i likhet med många andra är jag villig att ifrågasätta min egen konsumtion och till att öppna porten för nya vanor.

Även om hon själv inte tycker att det är särskilt viktigt att positionera sig med saker kan det vara svårt att stå emot när barnen vill ha ny mobil eller åka på skidresa. Att som medelålders låta bli att ta en helgtripp till New York eller på annat sätt konsumera upp det överskott som blir när barnen flyttat hemifrån är också en utmaning. Ann har all förståelse för att det är svårt att bryta vanorna och börja bete sig på nya sätt.

- DET ÄR EN KOLLISION mellan det rationella och det emotionella. Vi är uppvuxna med att försöka optimera och hitta det mesta och bästa till lägsta möjliga pris. Den ekvationen håller inte längre och jag försöker tänka att det nog är bra. Men vi måste vara medvetna om att vi går en kamp med våra vanor. Övergångsfaserna är svåra innan det blir nya rutiner. Det är inte bara att bestämma sig, för det måste passa in i en själv innan allt faller på plats.

Ann Parinders forskning handlar om hur ungdomar som nyss flyttat hemifrån förhåller sig till sina matval. Under två år har hon följt en grupp och befinner sig nu i analysfasen.

– Det sägs att ett vanligt köpval i affären tar sju sekunder men de här ungdomarna gör noga övervägda val som får ta tid och det finns anledningar till de val de gör. De är oerhört reflektiva.

HON TROR ATT dagens ungdomar är de mest välinformerade genom tiderna och hon är imponerad av rikedomerna i deras reflektioner. Mat har stor betydelse för dem och det finns en öppenhet och stark vilja till miljömedvetenhet.

– Jag tänker, vad ska det bli av detta i framtiden? Men jag är inte orolig.

Hon har också slagits över hur påverkbara de är, som om de har ett fönster öppet en tid. Ett sådant fönster öppnar vi nog då och då under våra liv, exempelvis när vi blir föräldrar, tror Ann. Det som har förvånat henne mest är att fönstret är så vidöppet hos de unga och att de har en så stark önskan om att det ska bli bra.

– Sedan är ungdomarna precis som vi vuxna, det är inte alltid de orkar.

Den kulturella bakgrunden och familjens påverkan utgör den plattform de unga står på inför sina egna beslut. De påverkas särskilt av argument som kommer från vänner de anser vara pålitliga.

– De unga har en viss skepsis mot medierna men är det en bra kompis som kommer med ett argument så är det en garant för mycket. Detta är något som marknadens aktörer har tagit fasta på när de marknadsför sina produkter och tjänster.

ANN ÖNSKAR ATT samhället tog ett större ansvar för att rusta unga för den aggressiva marknadsföring de möter när de själva råder över sin ekonomi. Att så många unga hamnar hos kronofogden med stora skulder på grund av sms-lån och en allmänt dålig privatekonomi tycker hon är helt oacceptabelt. De ekonomiska kunskaper som grundskolan ger, räcker inte till.

– Ingenstans får du lära dig att sköta din egen ekonomi när du går på gymnasiet och blir myndig och extra attraktiv för marknadsaktörerna.

Alla år vid larmtelefonen har lärt Ann Parinder att inte uppröras över småsaker. När något inte fungerar som det ska kan hon ta det med ro och ägna sin energi åt att hitta lösningar istället för att bli arg.

– Om man har gjort prioriteringar där det gäller liv och sekunder kan jag tycka att vissa diskussioner inte är så viktiga.

EFTER ALLT PRAT om mat är det lite förvånande att höra att det inte är Ann utan hennes man som lagar all mat hemma. Hon tror att det är ett arv från tiden hon jobbade mycket skift på SOS Alarm. Fortfarande är det mannen som har skafferiet i huvudet (vet vad som finns i skåpen när man är och handlar). När han visar tecken på att tröttna på matbestyren räcker det med att Ann hotar med att laga linsoppa för att han ska lomma tillbaka till spisen.

– Linsoppa avskyr han. Men jag supportar hans matlagning.

Vi letar efter kompenserande arbetsuppgifter på hemmafronten som Ann kan tänkas utföra men kammar nästan noll.

– Att det inte är rent ser jag inte för jag ser så dåligt, men jag tycker inte om när det är rörigt hemma. Och jag gillar att tvätta och stryka, fast inte skjortor. När man stryker får man stå i sina egna tankar och lyssna på talböcker eller se på hur dåliga tv-program som helst.

Meditativa arbetsuppgifter är något hon gärna återkommer till. En favoritsyssla är att stå på landet med en varmluftspistol i handen och skrapa bubblande gammal färg från plankor. Att slipa bort färg är lika kul.

– Men jag tycker inte om att måla. Det överlämnar jag åt min man.

RENOVERINGEN AV FISKARSTUGAN på Orust är Anns huvudsakliga fritidsintresse, en hobby som hon tursamt nog delar med maken. De ser sig som förvaltare av huset tills nästa generation tar över. Barnen är den sjunde generationen på Stocken (dock inte i samma hus, för det byggde farfar). Några andra hobbyer har Ann egentligen inte. Motvilligt och utan större glädje ägnar hon sig åt styrketräning och spinning emellanåt, men det är enbart av plikt och inte av någon som helst lust. Man skulle säga att det är ett val hon gör av bättre vetande.

Att befinna sig i en period i livet då hon kan betraktas som tant är inget som bekymrar henne. Tanter är i själva verket något av ett intresse och ett underskattat släkte, enligt Ann.

– Tanter har stor kunskap och är trygga i sig själva. Här på institutionen vimlar det av dem. Tantens röst hörs inte så väl men den finns där hela tiden och ger stabilitet eftersom den vilar på erfarenhet och kunskap. Den säger mer än vad många andra röster skulle säga och hon är prestigelös. Därför är den värd att uppmärksamma och lyssna till.

Ann skulle gärna vilja få in tanten i sin forskning

på något sätt i framtiden, men just nu är det annat som upptar hennes tankar. Även om hon är medveten om hur betydelsefulla våra val är, är hon inte en person som grämer sig över att hon fattat felaktiga beslut i livet.

– Ett val kan aldrig göras ogjort, man får göra nya istället. Det man gjort är förutsättningen för det man gör idag. Det är däremot viktigt i många av livets skeden att ha en plan B, för att landa lite mjukare.

FAKTA: ANN PARINDER

Yrke: Doktorand på institutionen för mat, hälsa och miljö.

Familj: Make som forskar inom läkemedelsindustrin och två döttrar, 20 respektive 17 år.

Husdjur: Silverfiskar på landet.

Bor: Radhus i Björkekärr. Fritidshus på Orust.

Uppväxt: Längs Göta älv. Pappa var sjökaptan och mamma arbetade på Posten. En yngre bror.

Intressen: Renovering av huset på Orust.

Sida att vara stolt över: Jag tycker om att lyssna på människor. Och jag är lugn.

Sida att förbättra: Jag har rätt lång ställtid. Den kunde kortas ner ibland.

Dold talang: Jag har ett bra röstkomihåg. Jag är urkass på namn och ansikten men rösten sitter där. Skulle du ringa igen skulle du inte behöva presentera dig.

Om familjen skulle beskriva dig: Enväten, har svårt att slänga saker och gillar att inspirera andra.

Tänkbar beskrivning från kollegor: Flexibel, strategisk och analytisk.

Tre utmärkande egenskaper: Strävar efter harmoni, som innebär att vara flexibel. Jag är inte konflikträdd men vill gärna se en lösning. Jag tycker om att lyssna på andra. Och så är jag analytisk. Jag vrider och vänder på det mesta. Om jag står inför ett problem så vill jag belysa det från flera håll och tänka hur någon annan skulle kunna se på det. Det kan kanske upplevas som irriterande.

Upprörs över: När folk inte tar ansvar, som när de ringar SOS och berättar om en bilolycka utan att stanna och själva ingripa. Vi måste ha civillurage. Det kan också gälla på ett möte då man inte säger det man vet utan väljer att prata efteråt.

Politiskt värt att slå vakt om: Det livslånga lärandet som det finns möjlighet till i Sverige. Jag blir orolig över nermonteringen av komvux, som har gett en andra chans till så många. Det får samhället igen på många sätt. Att ta bort den möjligheten är inte bara snålt utan samhällsekonomiskt dumt.

Favoritplats: Var jag än är men jag fördrar nog att sitta utanför ett fik och titta på hus och människor i en urban miljö framför en skogspromenad. Landet på Orust.

Semesterort: Jag vill helst inte åka någon annanstans än till Orust på sommaren.

Läser just nu: *Kris i befolkningsfrågan* av Alva och Gunnar Myrdal. Jag läser den för att få perspektiv på det system vi har idag. De hade visionerna, vi har facit.

Favoritsällskapsspel: Kortspel. Sjuan kan man spela i alla lägen med alla generationer.

Underskattad person: Tanten. Gunvor Fröberg, en före detta kollega på institutionen, är en sådan men det finns också andra Gunvorar som har sagt kloka saker som finns kvar i minnet.

Motto: Det skulle kunna vara – Varför inte?

Elbil laddad med andra värden

– Min bil låter som en regnskog, säger Marcus Jahnke.

– Det verkar lite konstigt, säger jag. Blir inte folk förvirrade av att höra en regnskog komma farande?

– Inte mer än av en bil som inte låter alls, svarar han.

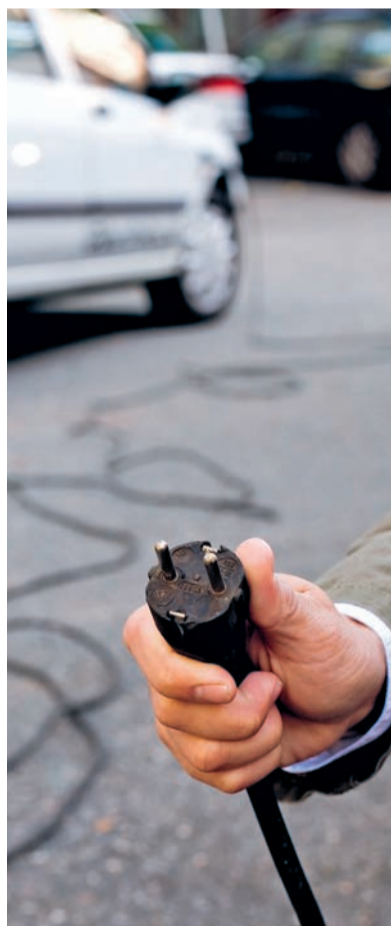
Som du säkert redan listat ut har jag med en elbilsfantast att göra.

EGENTLIGEN HAR MARCUS JAHNKE varit intresserad av bilar så länge han kan komma ihåg. Det är ett intresse han ärvt av sin far som ägnade fritiden åt att renovera veteranfordon hemma i garaget.

– Men det verkade svårt att förena mitt fordonsintresse med mitt engagemang för miljön så under cirka 10 år höll jag på med annat. Men så kom jag på det här med elbilar. Förra året köpte jag min vardagselbil, en liten Renault, och i somras en Beach Buggy som jag ska konvertera till eldrift.

MARCUS JAHNKE är doktorand vid HDK och sitter på Business & Design Lab, ett samarbete mellan HDK och Handelshögskolan. Han har hunnit studera till utvecklingsingenjör i Halmstad, läst miljöteknik i Kalmar och har jobbat på både Volvo och NCC innan han hamnade här. Elbilar är bara ett av intressena, andra är genus och mode, där inte minst hans hantverkskilt rönt internationell uppmärksamhet. Hantverkskiltens, som alltså är en kjol med många fickor tänkt för grabbiga byggnadsarbetare, blev årets teko-plagg 2007. Även könsneutrala barnkläder med glittriga dödsfall och rosa monstertruckar hör till Marcus Jahnkes design, liksom en tröja med ett foster på för blivande pappor som vill visa att också de väntar barn.

Allt det där gjorde han när han var biträdande forskare inom projektet Genus

och design vid Centrum för konsumtionsvetenskap.

Elbilarna däremot är något han sysslar med på fritiden, även om de också kan kopplas samman med hans designprojekt vid universitetet.

– Det finns endast cirka 50–100 elbilar i trafik i Sverige. För cirka 10 år sedan var intresset ganska stort, bland annat

för att Kalifornien då stiftade hårda lagar mot avgasutsläpp. Men sedan hävde Bushadministrationen lagen och intresset för elbilar dog ut. Det var synd eftersom bra lösningar hade börjat växa fram.

Eftersom Marcus Jahnke inte trodde att han skulle jobba mer med bilar har han byggt om familjens garage till arbetsrum. Nu har han ingenstans att vara när han vill meka med bilen så han funderar på att bygga ett nytt garage.

– **ELLER SNARARE ETT** kombinerat garage, uterum och ateljé i form av ett inglasat vinterträdgårdsgarage i skogsbyn. Hur som helst så älskar jag att vara hemma med familjen. Och att hålla på med bilen är en sådan där grej där barnen kan hjälpa till lite grand om de vill eller i varje fall pyssla någonstans i närheten.

Elbilen är en intelligentare och mer flexibel lösning än fordon som drivs av en förbränningsmotor, menar Marcus Jahnke.

– Vilken teknik vi än väljer kommer vi att bygga in oss i en struktur som både har för- och nackdelar. Men en fördel med el är att man inte blir beroende av en enda energikälla.

Egentligen är det inte själva tekniken som är Marcus Jahnkes stora intresse utan snarare vad tekniken står för.

– När vi talar om viktiga saker, som miljö, jämställdhet eller demokrati, verkar vi tro att det är så betydelsefullt och allvarligt att det inte kan vara roligt. Men jag försöker tänka tvärtom. Hur roligt och attraktiv kan en elbil bli egentligen? Det faktum att en elbil är nästan helt tyst betyder att man kan sätta dit andra ljud och det behöver inte vara från motorer. Fågelkvitter är en möjlighet eller, som sagt, regnskogsljud. Och bilen kan se spännande ut också. Buggyn jag köpt kommer att bli väldigt blingig, glittrig och färgglad. De värden man tidigare förknippade

med bilar var bland annat prestanda, snabbhet och frihets känsla.

– Idag måste vi hitta annat att värdesätta, som att bilen är tyst, smidig och miljövänlig. Det är spännande att se hur ett föremål eller en fråga kan laddas om med andra värderingar allteftersom samhället och behoven förändras.

ETT ANNAT SÄTT att lösa problem med avgaser och utsläpp är att helt enkelt resa mindre. Men Marcus Jahnke föredrar nytänkande framför pekpinna.

– Varför inte utforska hur vi kan resa på ett annat sätt, när nu resandet ger oss så mycket? Resor innebär nya upplevelser och möten och det tycker jag är viktigt. Men kanske behöver vi varken resa så snabbt eller så långt som vi gör idag? Eftersom vi måste lära oss att leva på ett sätt som planeten tål, kan vi lika gärna göra det på ett roligt vis. Och där kan designern med sitt kreativa arbetssätt hjälpa till. Istället för att tvinga folk att avstå från sådant som är kul, kan vi måla upp andra sätt att göra saker på – och det kan visa sig vara väl så spännande.

Eva Lundgren

fakta

Marcus Jahnke

Yrke: Doktorand vid HDK, forskar bland annat om hur formgivare kan åstadkomma nytänkande i olika företag och om vad saker och ting betyder.

Bor: Centrala Hisingen.

Familj: Hustrun Anette och barnen Otto, 7 år, Lillit, 5 år, och Minna, 2 år.

Intressen: Idébaserade projekt runt hållbarhet och värderingar, där elbilar just nu är i fokus.

Tips: Titta in på www.marcusjahnke.se och www.elbilstankar.blogspot.com

Vi tog hem priset!

FOTO: JOHAN WINGBORG

Ingrid Johansson, Ann-Kristin Holm Wiebe och Ingegerd Lindquist leder en utbildning där sjuksköterskestudenter lär sig reflektera över sitt yrke.

Vad har du med dig idag? frågar handledaren.

Och studenten börjar berätta medan gruppdeltagarna lyssnar.

Kanske kommer man fram till lösningen på ett problem, kanske inte. Men det viktiga är själva berättandet.

Metoden kallas processorienterad handledning i omvårdnad och lärarna bakom arbetsformen, Ann-Kristin Holm Wiebe, Ingrid Johansson och Ingegerd Lindquist, får nu 2008 års pedagogiska lagpris.

DET HELA BÖRJADE redan 1989 då Ann-Kristin Holm Wiebe, tillsammans med dåvarande kollegan Inger Lantz, började fundera över hur de blivande sjuksköterskorna skulle få stöd i att möta patienter och deras närstående på ett professionellt sätt.

– Allteftersom sjuksköterskeprogrammet blev akademiskt blev det allt tydligare att studenterna behövde få knyta ihop de olika kurserna till en helhet där professionen blev tydlig. En hjälp för detta var att få samtala om och reflektera över sina

”*Själva berättandet står i centrum*”

erfarenheter, både från den teoretiska och från den praktiska delen av utbildningen, förklarar Ann-Kristin Holm Wiebe. Därför startade vi den här arbetsformen som i olika varianter pågått i snart tjugo år. Vi fick börja från början och gå i utbildning själva parallellt med att starta handledning för studenterna.

Arbetsformen går till så att en grupp på åtta studenter träffas varannan eller var tredje vecka för att tillsammans med en handledare samtala om vad som hänt de senaste veckorna. Det handlar ofta

ge sina funderingar på situationen. Vi gör också klart att sekretess råder i gruppen. Handledaren hjälper till så att studenternas teoretiska kunskaper kan bli till värdefulla redskap. Poängen med samtalen är inte att hitta lösningar på olika problem eller att alla ska bli överens om vad som är rätt eller fel utan att kunna problematisera och se olika perspektiv.

Studenterna ska också kunna dra erfarenhet av aktuell teoretisk kunskap så att vården kan utvecklas mot att bli mer evidensbaserad.

- DET HANDLAR OM att ge studenterna beredskap för vad de kan vara med om i yrket och att integrera teori och praktik förklarar Ingegerd Lindquist.

Själva berättandet står i centrum när gruppen träffas.

– Att kunna sätta ord på sina upplevelser är oerhört betydelsefullt, förklarar Ann-Kristin Holm Wiebe. De som hör sig själva berätta upptäcker ofta att de redan har svaret, fast de inte riktigt förstått det. Att få höra andra berätta är också viktigt. På så sätt kan man dela andras erfarenheter.

Gruppen träffas sammanlagt 15–20 gånger under tre terminer. Det innebär att deltagarna har gott om tid att lära känna varandra.

– Eftersom gruppindelningen görs slumpmässigt kan man ingå i en grupp med personer som man annars inte hade umgåtts med, förklarar Ingegerd Lindquist. Detta kan vara ett värdefullt tillfälle att mötas och se varandras likheter och olikheter. Eftersom studenterna träffas ofta och får stöd av både varandra och handledaren byggs ett förtroende upp som gör att de vill och vågar berätta även om en del upplevelser kan kännas svåra.

För att arbetsformen skall hålla god kvalitet är det viktigt att handledarna är utbildade.

- VID INSTITUTIONEN för vårdvetenskap och hälsa finns exempelvis en akademiövergripande handledarutbildning på 30 hp, berättar Ingrid Johansson.

Den metod som nu får pris har utvärderats av HSV och fått mycket god kritik. Men mest glädjande är att studenterna är så positiva i sina kursvärderingar. En student såg exempelvis handledningen som en oas i utbildningen och menade att hon hade lärt sig konsten att lyssna.

– En annan student berättade att det var först när hon deltog i handledningen som hon förstod vad omvårdnad är, förklarar Ingegerd Lindquist. Utvärderingar har gjorts vid institutionen som bland annat visar att studenterna stärks i sin självkänsla och får tilltro till sin förmåga att klara av sitt arbete som sjuksköterska.

Tidigare har handledningen varit frivillig, men från och med höstterminen 2008 är den ett obligatoriskt moment i sjuksköterskeutbildningen.

– Det innebär att vi kommer att ha 170–200 studenter per termin, förklarar Ingrid Johansson. Det behövs många

utbildade handledare och en god organisation för att allt skall fungera.

Under åren har strävan varit att genom forskning, kontinuerliga utvärderingar och deltagande i kongresser utveckla arbetsformen.

NU FÅR LÄRARLAGET 2008 års pedagogiska lagpris. Högtidlig prisutdelning kommer att ske i samband med doktorspromotionen.

– Vi kommer inte att slå oss till ro utan fortsätta att utveckla kursen, förklarar Ann-Kristin Holm Wiebe. I grunden handlar det om att hjälpa studenterna växa och hitta den vishet de alla redan bär inom sig.

Eva Lundgren

”*En student har sagt att hon såg kursen som en oas i utbildningen och att det var här hon lärde sig konsten att lyssna.*”

fakta priser

Årets individuella pedagogiska pris går till Mette Axelsen, universitetslektor i klinisk näringslära (läs mer i GU Journalen 4-08). Hon har utvecklat ett arbetssätt där en mångfald olika seminarietyper kombineras. På så sätt utvecklas studenternas kritiska synsätt, förmåga till kommunikation inom ämnet samt samarbetsförmåga, samtidigt som de fördjupar sin förståelse av ämnet.

Det individuella priset är på 50 000 kronor och lagpriset är 100 000 kronor. Prisutdelning sker den 24 oktober i samband med doktorspromotionen.

DOKTORSPROMOTIONEN 2008

Kongresshallen, Svenska Mässan,
Mässans gata 8
24 oktober, kl 15.00

Anställda vid
Göteborgs universitet erbjuds
biljetter till årets promotions-
ceremoni i mån av plats.

Kontakta Marie Lowrie@gu.se,
alternativt 786 5708.

**GÖTEBORGS
UNIVERSITET**

PHOTO: JOHAN WINGBORG

THE MORAL OBLIGATION TO ACT

“Without passion nothing happens. Without compassion the wrong things happen.”

Jan Eliasson is new Visiting Professor in Memory of Torgny Segerstedt.

He hopes to encourage his students to engage passionately in the future of the world.

SIMPLE IMAGES are important, he says. Instead of trying to explain the UN millennium goals he holds up a glass of water.

“This is what we should talk about. 1.2 billion people have no access to pure water. What can we do?”

To list all the things Jan Eliasson has done during his long diplomatic career would take most of this article. Among other things, he has been Sweden’s Foreign Minister, Chairperson of the General Assembly of the United Nations, Sweden’s ambassador in Washington and

to the United Nations. He has also been mediator in the Iran-Iraq war and in the conflict between Armenia and Azerbaijan. He has led humanitarian aid in Somalia, Mozambique and in the Balkans and until recently he was the United Nation’s Special Envoy for Darfur.

“When Vice-Chancellor Pam Fredman phoned to ask me if I wanted to become visiting professor at the University of Gothenburg I didn’t hesitate to say yes. It’s an honour, of course, but also something I’m glad to do for personal reasons. Gothenburg is my dear hometown, I have relatives and friends here. I’m also looking forward to sharing my experiences with the students and to help the university become even more international.”

HE HAS ALREADY VISITED the very place where he was born, KK2, the former hospital building which is now part of the

university. It was in a building close by that on the 9th of September he held his first lecture as a guest professor.

“TODAY, MORE THAN EVER, local issues are also global, and vice versa, global issues are local. Sometimes people think that it is the globalisation that is the root of all problems and that everything bad comes from the outside. It’s “out there” that they have poverty, diseases, pollution and corruption, and we “in here” should build walls for protection. But as soon as we start dividing humanity into “us” and “them”, we also start thinking about ourselves as slightly better than “them”. And that’s where the real problems start because the very basis for a peaceful world is the equal value of all humans. Without equal value there are no human rights, without human rights there is no lasting peace, without lasting peace there is no development.

“Without equal value there are no human rights, without human rights there is no lasting peace, without lasting peace there is no development.”

So globalisation is not the problem, it's the solution, if we can find a way to make everybody benefit from it.”

“Alone is strong”, is an old saying in Sweden.

“This is an expression I simply can't understand. I claim that together is strong. Sweden is a member of four organisations, one could say four clubs, the Nordic, the Baltic, the EU and the UN. It's within these clubs that we can make our voice heard internationally and fight diseases, poverty, climate change and organized crime”.

TO MOST SWEDES the cooperation between the Nordic and Baltic countries is obvious. And the importance of the UN is nothing that has to be explained.

“But for some reason we are reluctant EU-members. Still, the EU is our most important arena, and together with our Nordic and Baltic neighbours we should try and get as much influence as possible. Sometimes people say that Swedes don't see themselves as Europeans, but why not? Identity is a word that is better in the plural; many identities will only enrich you.”

Jan Eliasson says that he has a love-hate relationship to the UN.

“The five veto-powers in the Security Council think it's their privilege to stop the council from taking action. But the veto is not a privilege; it's a gift that should be used responsibly. To use a veto ought to be considered a failure, or as bad taste. When the Catholic Church chooses a new pope the cardinals lock themselves up in the Sistine Chapel and can't get out until the election is complete. That's what the Security Council should do; they should be locked up until they've finalised the resolution. Because if something like Darfur, Rwanda or Srebrenica happens again, the UN Security Council will be in deep trouble.”

EVERYDAY THE MEDIA is full of bad news. Natural catastrophes, war and diseases fill the headlines, among them, the latest international crisis: the Russian intervention in Georgia.

“I don't believe in isolating any nation. Interdependence between countries is the best guarantee for peace. Germany and France is a good example. There are few borders in the world that have been soaked with so much blood throughout the centuries. Today a war between these two countries is inconceivable. The more we interact, the more we invest in each other's economies, understand about each other's cultures, the more difficult it will be to start a conflict.”

The greatest danger in the world is

hopelessness, Jan Eliasson says.

“I hope that young people will feel that they have a responsibility for the world and that things can be changed. I hope that they, whatever they do, will be passionate and compassionate. And I hope they will do a better job than we in my generation have done.”

Eva Lundgren

NEWS SUMMERY

Only one Linnaeus grant

The University of Gothenburg has received only one of the 20 prestigious grants for excellent research environments awarded by the Swedish Research Council. The grant went to Professor Kerstin Johannesson's research team. She thinks that the University has lagged behind with regard to research.

Cutbacks for the humanists

The Faculty of Arts has a budget deficit of 43 million crowns. This means that major cutbacks will have to be made next year. Among other things admissions to postgraduate studies will be cancelled.

The Secretariat for Gender Research takes on new role

Just in time for its 10th anniversary celebrations, the Swedish Secretariat for Gender Research will be awarded 13 million crowns from the Government to develop support activities for work concerning equal opportunities in authorities.

Development of areas of strength

The University of Gothenburg will invest 150 million crowns during a three-year period to develop its eight areas of strength: research on heart and vascular disease, learning, language technology, democracy and opinion, marine ecology, cultural heritage, globalisation, and culture and health.

Fairtrade coffee

More and more departments are changing to fairtrade coffee. However, despite the fact that the University has an ethical purchase policy, there are still no requirements that coffee or tea has to be fairtrade.

Meet Anna Lindal

The Faculty of Fine, Applied and Performing Arts has a new Dean, who has played the violin since she was six and who wants to see more collaboration between different artistic expressions.

Translation English Department

Det befästa fattighuset

FÖR NÅGRA VECKOR SEN när jag var på väg in på Humanisten vid Näckrosdammen såg jag plötsligt en boktitel som i eldskrift för mitt inre öga: *Det befästa fattighuset*. Så hette en stridsskrift från 1913 av tre ungsocialister: Zäta Höglund, Hannes Sköld och Fredrik Ström. Skriften betraktades som samhällsfarlig. Man fick inte kritisera försvarsmakten på den tiden. Högern menade att man inte borde ifrågasätta fattigdomen heller.

Nu har Humanisten blivit ett befäst fattighus. Spaltläsen är otaliga. Många rum är larmade. En del av de anställda utvecklas till vicesheriffer i en så sluten miljö. Om man väntar besökande med originellt yttre är det bäst att möta dem vid stora ingången. Om de börjar irra runt i korridorerna väcks strax misstankar mot dem.

FOTO: EVA STÖÖP

MEN BEFÄSTNINGARNA ÄR till för att skydda dyrbara inventarier. Inget vore att säga om detta om samma omsorg ägnades människorna – de som ska använda datorer och annat som kostar pengar. Men så är det inte. Besparingsplanen som just hade presenterats när boktiteln föll mig i sinnet är drastisk. Den drabbar framför allt de svagaste, i synnerhet dem i verksamheten ofödda. Den största besparingen gäller doktoranderna. Nitton redan beslutade doktorandtjänster dras in. Korttidsförordnanden ska minimeras. Folk som går i pension får inga efterträdare.

Det betyder att livlinorna mot framtiden kapas. Vi försöker gömma oss i vårt nu.

Till min lättnad ser jag att man också har sagt upp två lokaler. Svenska universitetet bor överdrivet dyrt och vräkigt. Hyrorna blir skyhöga. Akademiska Hus, hyresvärden, är ett vinstdrivande statligt företag som främst livnär sig på andra statliga pengar. Humanister borde med tanke på den usla ekonomin bo i baracker och inte i stora stenhus. (Jag hade ett litet rum i en barack av lämpligt slag för tolv år sen när jag tillbringade en vår i Berkeley. Det var en trivsamt barack. Centret som huserade där ansågs på den tiden vara det främsta i världen av sitt slag.) Nu planeras ett nytt humanistbygge i Göteborg. Man kan bara ge rådet: Gör det billigt! Vem har glädje av en tynande tillvaro i ett palats där hyrorna slukar en orimlig del av anslagen?

I övrigt innebär sparplanen att de som redan har fasta tjänster (eller tillsvidareförordnanden, som det heter på nutida byråkratprosa) mer marginellt berörs av svältkuren. Det talas till exempel ingenting om professorernas forskningstid, som är förhållandevis generöst tilltagen vid humanistiska fakulteten i Göteborg. På den tiden då jag själv var professor hävdade jag ofta att denna forskningstid borde behövsprövas. Bara de som verkligen visat sig utföra omfattande och seriös forskning skulle få den i full utsträckning. Det finns en föreställning, uråldrig men ohållbar i vår snöda tid, att den som erövrat en professur kan ta det lugnt med forskningen. Hon eller han (för det mesta han) har ändå sitt på det torra.

SKÄRPTE REGLER vore dubbelt motiverade idag inte bara därför att ekonomin är så usel. Handledningsbördan har under senare år minskat drastiskt. Den blir ännu lättare att bära nu när inga nya doktorandtjänster tillsätts.

Men den viktigaste uppgiften för professorerna måste bli att jaga pengar utanför fakulteten för att försörja nya doktorander. När jag säger det hör jag genast invändningar: Det är omöjligt – sådana pengar finns inte. Men denna uppgivenhet är farlig. Visst finns det pengar! Det gäller att söka upp dem.

Nu kan man invända mot mitt resonemang att jag riktar kritiken åt fel håll. Det är ju tilldelningssystemet som är en av orsakerna till den nuvarande krisen inom humaniora. Visst, detta tilldelningssystem missgynnar humanisterna. Det finns människor som studerar ett humanistiskt ämne utan att fästa så stor vikt vid att få poäng för mödan. Nu blir de sten på bördan. En av panikåtgärderna som fakulteten går in för är att strypa vad som kallas ”bildningskurserna”. Bildning finns inte med i Bologna-processen och är därför onödig. Tredje uppgiften spelar inte heller någon roll. Humanistdagarna, då allmänheten kan strömma till, ställs in.

Vad återstår? En väl fungerande administration och en krympande och åldrande lärarkår? Det är dags för nya friska tag.

Sven-Eric Liedman, professor emeritus, som i dagarna kommer ut med en självbiografisk bok: *Blickar tillbaka*

Alla dessa omöjliga lösenord

FOTO: GÖRAN OLOFSSON

JAG HAR FÖRSÖKT ÖPPNA kontorsdörren med hemnyckeln, slagit nolla för att ringa ut när jag varit hemma och glömt mina pinkoder när jag dragit mitt kort. Jag är en tekniskt missanpassad människa i ett överflöd av säkerhetsrutiner.

Det började ganska oskyldigt med en pinkod här och en portkod där. Sedan utvecklades på arbetsplatserna lösenord till datorer, kort med pinkod för att komma in (och ibland ut), lösenord till några databaser och administrativa system. Mobiltelefonen ville ha en pin, extrakortet, bensinkortet och gymmet ville alla ha pin. Det började kännas ansträngande. Små lappar med listor av pinkoder dök upp i plånboken men ersattes snabbt av falska nummer i mobilen, fyndigt men knappast originellt skrivna baklänges.

SEDAN SMÄLDE DET TILL. Tillgång till internet innebar lösenord till nätverket hemma, lösenord till alla onlinetjänster. Tacksamt lät jag min webbläsare komma ihåg mina identiteter och lösenord. Det positiva var att jag slapp komma ihåg allt själv men det negativa var att jag blev helt beroende av min egen dator. Att överföra information till en ny dator var krångligt och tidskrävande men att använda någon annans dator var en begränsad upplevelse.

Sedan läste jag Regler för användning av Göteborgs universitets IT-resurser och insåg att jag inte hade en chans. Ni minns reglerna eller hur? All personal har undertecknat eller accepterat reglerna online. Reglerna är skrivna på ett logiskt

och genomtänkt sätt. De är vettiga, nödvändiga och grundläggande från ett säkerhetsperspektiv men det känns inte riktigt som att människan, och framför allt inte en människa med mitt begränsade minne, ligger i fokus.

Reglerna om lösenord känns som om de är skapade av tekniker för att plåga människor med dåligt minne. "Ett lösenord skall vara konstruerat med minst 8 tecken som är blandade med versaler, gemener, siffror och något specialtecken..." Oftast blir lösenord helt omöjliga att enkelt komma ihåg och kan enbart präntas in i långtidsminnet genom mycket repetition. Som en extra säkerhet ingår tecken som inte finns på utländska tangentbord vilket gör en enkel mejlkoll från utlandet till en teknisk mardröm.

DESSUTOM FORTSÄTTER regelverket med att reta oss genom att påpeka att det omöjliga lösenordet bör bytas minst varannan månad, att vi måste logga in i datorn om vi varit inaktiva i max 20 minuter samt att kontot ska låsas efter tre misslyckade försök.

Hur ska vi människor utan minne göra i teknikens värld? Människan anpassar, böjer och fuskar sig runt teknikens rigida regelverk för att överleva. Därför kommer jag inte längre att se ett lösenord på en post-it-lapp som ett tecken på bristande minne utan snarare ett tecken på mänsklighet.

Mathias Klang

UNIVERSITETSLEKTOR VID INSTITUTIONEN FÖR TILLÄMPAD INFORMATIONSTEKNOLOGI

Utsikter

Följer naturens tysta resa

DATORBORDET står mellan två fönster. Rakt fram, åt söder: gräsmatta, grannhus, några kvarglömda leksaker. Åt väster, i högra ögonvrån: trädgårdsland. Härondagen skuttade ett rådjur förbi längs oxelhäcken bort mot gatan. Jag hann inte se om det var en ko eller kanske ett fjolårskid. Undrar vart det skulle?

När jag bodde i stan fann jag rådjur söta. Nu åter de mina tulpaner. Haren går också hårt åt grödorna. Men mördarsniglar är diskreta i år, och kommer först med regnen.

Jag föredrar att arbeta hemma. Förr, under doktorandtiden, tänkte jag annorlunda men sedan flytten ut hit till Västra Bodarne sparar jag två timmars pendlingstid på att sköta det jag kan hemifrån.

Tjänsterummet i Språkskrapan på Humanisten luktar instängt. Inga gröna växter, inget pynt. Det stora skrivbordet en tillfällig avstjälpningsplats, datorn sällan påslagen. Tittar jag någon gång ut genom det smala fönstret är det för att få en uppfattning om vädret. Behövs paraply ner till spårvagnen?

Branten upp mot Johanneberg är annars rätt dramatisk. Hur sjutton överlever den där tallen?

FRÅN ARBETSNUMMET hemma kan jag följa hallonradernas tysta årstidsresa. Från vinterns

nakna spröt till sommarens överdåd av bladverk och rött, rött, rött.

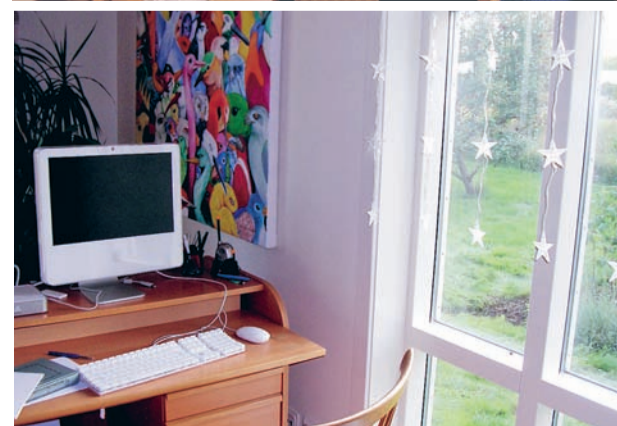
Nu är säsongen över, bären i frysen. Raderna rensade, ny torv strödd.

Nyss strök en svart katt förbi längs altanfönstret. En slö geting surrar mot rutan.

Åskvärmen börjar bli påtaglig även här inne. Snart dags att dra ur sladdarna?

Åsa Arping

FORSKARASSISTENT PÅ LITTERATURVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN

**Skriv till GU Journalens
insändarsida
e-post: gu-journalen@gu.se**

Häftiga diskussioner vid kaffebordet? Protester, debatter, kritik och beröm? Låt fler få veta vad du tycker. Dela med dig av dina åsikter. Men skriv kort och kärnfullt. Uppge alltid namn och adress till redaktionen, men i tidningen får du vara anonym eller skriva under pseudonym. GU Journalen – som omfattas av de pressetiska reglerna – får inte lämna ut ditt namn. Redaktionen förbehåller sig rätten att korta insända manus. Manusstopp för nästa nummer är 29 oktober 2008.

Varför ska doktoranderna straffas?

Replik 1 på Arne Bigsten nr 4-08

FÅ SAKER VERKAR engagera GU anställda lika mycket som kampen för dåliga doktorand villkor. Handelsfakulteten, den fakultet som erbjuder sämst villkor, tar täten. Ropen skalla, usla villkor till alla! Men vänta, vem är det som talar och vem skall offras på besparingarnas altare? Professor Arne Bigsten (GU Journalen nr 4) menar att omtanken om de stackars "ungdomarna" är skälet till att erbjuda villkor som inte ens förekommer inom städbranschen.

Min äldre herre; doktorander är inte ungdomar; skillnaden mellan doktorandlön och utbildningsbidrag är inte margi-

nell; och doktorander arbetar hårt med forskning och bör ersättas därefter. Varför så stor tilltro till u-lands-strategin låglöne-konkurrens? Medel från forskningsstiftelser tillfaller knappast professorerna med lägst lön, utan den med starkast meriter och bäst idéer. I bristen på Linnéstöd tänker forskare som kyrkrätter och väljer att straffa doktoranderna för en situation de inte har något ansvar för. Men de främsta av potentiella forskarbegävningar söker sig redan idag till forskarutbildningar på mer framgångsrika universitet. Omvärlden imponeras knappast heller av dåliga doktorand villkor. Eftersom dagens forskarutbildning är grunden för forskningen 30 år framåt i tiden, är det hög tid att satsa på kvalitet om GU vill klättra istället för att

halka ännu en våning ner i källaren.

Om våra äldre herrar professorerna ändå håller fast vid låglönekonkurrensens väg, varför då inte börja med att dra åt den egna svängremmen? Sänk lönen med 20 procent på ett bräde (ungefär motsvarande skillnaden mellan doktorandtjänst och utbildningsbidrag). Att vara professor är ju det mest meningsfulla och fina man kan vara och då blir lönen för mödan mindre viktig. I vetenskapens barndom var asketism idealet, men idag förespråkar professorerna detta endast för sina lärjungar. Budskapet klingar minst sagt falskt.

Andreas Bjurström
DOKTORAND

Förvirrande namn

PÅ EN STOR internationell konferens nyligen använde jag den nya engelska benämningen på GU, så att det stod University of Gothenburg på min namnskylt. Detta gjorde att kolleger jag känner, från Frankrike, Polen och Israel, förvånat frågade: "Har du flyttat? Var ligger Gothenburg?"

I den icke engelskspråkiga delen av världen känner många till Goteborg. Men även de som talar bra engelska har troligen inte sett den engelska formen av namnet. "Gothenburg" skapar därför osäkerhet och förvirring i en stor del av världen.

Peter Sjögren

PROFESSOR, MATEMATISKA VETENSKAPER

Replik 2 på Arne Bigsten nr 4-08

NATURLIGTVIS SKA GU sträva efter att skapa "kompleta miljöer" och arbeta med att förbättra sin position i publiceringsstatistiken. Till skillnad från Arne Bigsten anser dock Samhällsvetenskapliga fakultetens doktorandråd (SDR) att det är kontraproduktivt att GU baserar detta arbete på att förvägra våra doktorander goda anställningsvillkor. Det är förstås anslagsgivarna, inte doktoranderna, som Bigsten ska ge sig på för att få fram ytterligare medel till forskarutbildningarna vid GU. Långsiktigt kompletta miljöer skapas genom att attrahera de mest lämpade personerna genom bra löner och trygga anställningsvillkor. Att potentiella doktorander till skillnad från andra människor skulle vara indifferent för ekonomiska incitament ger Bigsten, professor i nationalekonomi, inga bra argument för.

Resonemanget om att doktorandanställning istället för utbildningsbidrag bara ger en "liten differens i ekonomisk standard" är nämligen nonsens. Då förbiser Bigsten uppenbarligen dessutom att med doktorandanställning följer rätt till sjukpenning, föräldrapenning, pensionsinbetalningar, friskvårdstillägg med mera. Bigstens argumentation härvidlag säger nog mer om hans egen lön än om hans insikt i GU-doktorandernas situation.

Tvärtom vad Bigsten hävdar, är det genom dåliga anställningsvillkor som GU förlorar möjligheten att attrahera potentiella forskarbegävningar. Dessa riskerar att välja andra lärosäten eller andra branscher. Doktorandanställning för samtliga doktorander från första dagen ligger därför i hela GU:s intresse.

Anders Fredriksson

ORDFÖRANDE SAMHÄLLSVETENSKAPLIGA
FAKULTETENS DOKTORANDRÅD

Sanningen – slutreplik

GU JOURNALEN NR 3 2008 innehöll en artikel på sista sidan, under rubriken "Min åsikt", där jag bland annat argumenterade mot sanningsrelativism, till exempel enligt följande: "Mitt problem med sådana uppfattningar [sanningsrelativism] är inte främst att de vetenskapsfilosofiska argumenten är dåligt underbyggda och motsägelsefulla. Nej, vad som upprör mig är att dessa uppfattningar dels genererar en slags legitimitet för uppenbart felaktiga teorier, och dels undantränger så mycket viktig forskning och undervisning som kunde ha blivit utförd". I senaste GU Journalen får jag medhåll i sakfrågan av Helge Malmgren från filosofiska institutionen. Han anser emellertid att jag varit otydlig eftersom jag, enligt honom, "lokaliserar roten till det onda till de 'vetenskapsfilosofiska uppfattningarna', vilket för en obehövad läsare kan ge intryck av att uppfattningarna ifråga härrör från Humanistiska fakultetens filosofiska institution". Eftersom ovanstående citat var allt jag skrev om vetenskapsfilosofi synes mig Malmgrens oro en smula överdriven. Men, för tydlighets skull: Jag anser inte alls att filosofiska institutionen vid GU kan beskyllas för att ha spridit sanningsrelativistiska uppfattningar och teorier. Tvärtom önskar jag Malmgren och övriga medarbetare lycka till i sin fortsatt enträgna kamp mot just sådana teorier!

Olof Johansson-Stenman
PROFESSOR, NATIONALEKONOMISKA
INSTITUTIONEN

**PROGRAM
GÖTEBORGS
UNIVERSITET
HOSTEN 2008**

Populärvetenskap i höst

Reklam, köpberoende, manliga förebilder, bilism, utmattningsdepression, teater, musikal, gymnasieskolan, hållbar utveckling, arbetsmarknad, champagne, hav, samtidskonst, sjöfart...

Göteborgs universitet arrangerar under hösten många populärvetenskapliga föreläsningar och andra öppna arrangemang inom en mängd olika ämnesområden. Nu finns flertalet av dessa samlade i ett tryckt program och även på webben: www.gu.se/popularvetenskap_arrangemang

Välkommen att besöka arrangemangen. Det är öppet för alla och nästan allt är gratis!

Vid frågor, ring 786 57 07. Det tryckta programmet går att beställa från universitetets växel från början av oktober.

**GÖTEBORGS
UNIVERSITET**

Synd att bryta en fin tradition

JAG RÅKADE I SOMRAS ta del av ett meddelande som inleddes sålunda: "Jag talade med Sally Boyd igår och hon sade att hon tagit beslutet att ställa in årets Humanistdag. Hon lovade att skriva en motivering". Uppgiftslämnare är ordföranden i Humanistdagsgruppen Lena Rogström som också skriver: "Humanistdagarna är en viktig del i vår kontakt med omvärlden, och förhoppningsvis hittar vi en ny form för evenemanget så att någon typ av humanistdag kan återuppträda så snart som möjligt."

I JANUARI 1984 förslög jag humanistiska sektionsnämnderna att anordna humanistdag. En arbetsgrupp tillsattes bestående av "professorerna Ek, sammanställande och Allén samt universitetslektorn Strandberg-Olofsson". Jag hade en misstanke om att det skulle gå trögt att entusiasmera kollegorna men den var minst sagt obefogad. Redan den 16-17 november 1985 ägde de första dagarna rum med ett drygt 70-tal inlägg. Bland föreläsningarna nämner tidningen Arbetet:

"Att överleva döden, filosof Mats Furberg, Datorn i språkforskningen, professor Sture Allén, Fult språk, lingvisten Lars Gunnar Andersson." Fortsättning följde nästa år. Inför de dagarna hade professorerna Aant Elzinga och Tore Jansson gjort sektionsnämnderna uppmärksamma på "frågan om kompensationsledighet för dem som medverkar, särskilt då den tekniska och administrativa personalen." Det vill säga att Humanistdagarna inte var de akademiska lärarnas ensak utan byggde på ett lagarbete mellan alla anställda inom fakulteten.

DEN HUMANISTISKA FAKULTETEN hade skaffat sig ett effektivt redskap för att fullgöra sina skyldigheter inom den så kallade tredje uppgiften. Ytterligare ett steg mot humanistisk öppenhet tog sektionsnämnderna när de på förslag av Birgitta Skarin Frykman beslöt sig för att utge en årlig bok om den humanistiska forskningen. Den första boken kom 1988 och hette *Forskningens frukter*. Den hade redigerats av Lars Brink, Jan Ling, Dieter

Rosenthal, Birgitta Skarin Frykman, Lillianne Skoog, Monika Tunbäck-Hansson och Siv Wilhelmsson. Bland de medverkande i denna första "humanistdagbok" kan nämnas Sune Örnberg, Ingrid Elam, Romulo Enmark, Britt-Marie Näsström, Johan Fornäs, Aant Elzinga och Håkan Törneboom. Den senaste humanistdagboken bär numret 19 och är tryckt 2006. Författarna är då ofta yngre och de är många – 45 stycken. Det vittnar om vitalitet i den Humanistiska fakulteten. Boken ger bredd och uttrycker tro och entusiasm. I förordet kan vi läsa: "Vi som undervisar och forskar vid Humanistiska fakulteten uppskattar detta tillfälle varje år att få möta nya åhörare och diskutera de frågor vi arbetar med varje dag." Orden är Sally Boyds men detta gällde 2006. Följande år drogs boken in och en lång bokserie spräcktes. Fakultetens ansikte utåt började rämna. Självt började jag frukta för dagarnas existens. Dekanen gav mig rätt. Alldeles på egen hand.

Som före detta mångårig dekan för Humanistiska fakulteten är jag upprörd

över att en enda person kan avskaffa något som så många människor har trott på och skapat tillsammans under så många år. Humanistdagarna har burits upp av glädje och tro på humanioras betydelse. Detta delade föreläsarna med andra aktörer inom Humanistiska fakulteten såsom Siv Wilhelmsson, Barbro Ryder Liljegren och Tipsu Tapani Jönsson. Under dekanens ledning har de doktorandtjänster som skulle tillsättas vid årsskiftet dragits in. Det går framåt för forskningen vid fakulteten. Nästa steg blir kanske nedläggning av Humanistiska fakulteten? Den kanske inte står "i proportion till den arbetsinsats och kostnad" den medför – som det heter inför slopandet av Humanistdagarna.

Sven B Ek
PROFESSOR EMERITUS

Replik

Den 16-17 november 1985 satt jag som oerhört stolt C-student vid min dåvarande arbetsplats på Språkdata och arbetade med att korrekturläsa den elektroniska varianten av SAOB. Orsaken till att jag och flera andra kolleger arbetade under helgen var att de första Humanistdagarna gick av stapeln. Institutionerna var öppna att besöka, allmänheten kunde ta del av vårt arbete, korridorerna myllrade av folk, föreläsningssalarna var fulla och fakulteten hade, precis som Sven B Ek säger, skaffat sig ett effektivt redskap för att möta allmänheten och fullgöra den så kallade tredje uppgiften. Sedan dess har ytterligare 22 Humanistdag genomförts

och bara antalet i sig bekräftar den utomordentliga idé som Sven B Ek fick och lyckades förverkliga. Självt kan jag stämma av stora delar av mitt akademiska liv gentemot olika Humanistdag, från C-student till doktorand, lektor och nu prefekt samt, sedan 2007, ordförande i Humanistdaggruppen.

Under de år som gått har evenemanget genomförts på i stort sett samma vis och förändringarna har varit ganska få. Besökarna har varit många och lockats hit av intressanta föreläsningar och diskussioner. Man har botaniserat bland böcker och skriftserier på institutionernas bokbord och kunnat ta del av antikmuseets samlingar. UB har haft visningar av sina magasin och Humanisten har varit just den mötesplats som vi vill att den ska vara.

De senaste åren har det emellertid börjat hända något annat. Antalet besökare har fluktuerat kraftigt. Konkurrensen med andra evenemang är hårdare, och det krävs mer för att synas i dagens stora kulturella utbud. Också det interna intresset har minskat. Flera prefekter vittnar om svårigheten att få lärare och forskare att ställa upp med föredrag och bemanningen av bokborden har blivit allt svårare att genomföra. Till årets Humanistdag var antalet anmälningar osedvanligt få och efter diskussioner både i Samverkansgruppen och på fakultetsnämndens extra sammanträde i juni 2008 diskuterades vilka åtgärder som var bäst att vidta. Skulle vi försöka genomföra Humanistdagarna trots det ringa intresset från de anställda vid fakulteten eller var

det bättre att ställa in och försöka arbeta fram nya former för tredje uppgiften? Beslutet att ställa in togs formellt av dekanus, men det innebär inte att Humanistdagarna "avskaffas" som Sven B Ek befarar. Tvärtom får vi hoppas att vi nu får tillfälle att utveckla vår samverkansuppgift åt ett håll som står i samklang med den nya organisation som vid årsskiftet ska vara genomförd vid Humanistiska fakulteten, och att vi därigenom får ett ännu bättre redskap att visa omvärlden på humanioras betydelse!

Lena Rogström
PREFEKT PÅ INSTITUTIONEN FÖR SVENSKA
SPRÅKET

Pengar går till gårdagens idéer

DEN 22 AUGUSTI lanserar GU:s ledning en forskningsansats om 150 miljoner som skall gå till strategiskt viktiga forskningsområden. I ljuset av GU:s misslyckanden vad gäller att erhålla de sk. Linnéstöden från Vetenskapsrådet finns det anledning att ställa sig frågande till denna strategi. Från den information som finns tillgänglig är detta förmodligen en av de allra sämsta åtgärder som GU i nuläget kan vidta. Vad jag kan se finns det för det första en stor risk att man nu kommer att ge ytterligare medel till de forskargrupper som två gånger i rad misslyckats i den nationella konkurrensen om Linnéstöd. För det andra finns det en mycket stor risk med

denna strategi att man ger pengar till "gårdagens idéer". De kriterier som GU använt för att identifiera styrkeområden i den strategiska planen går vad jag kan se ut på vad som historiskt har åstadkommit, det vill säga på "the record".

Men om man ser till vad som fått medel i Linnéansökningar så är det inte huvudsakligen meriter av detta slag som gett utslag, det vill säga det har inte räckt att hålla fram att ens forskningsmiljö tidigare har varit framgångsrik och be om mera pengar för att i stort sett fortsätta göra samma sak. Istället är det, inom de områden jag kan överblicka, nytänkande vad gäller problemområden i kombination

med nya och oväntade disciplinära konstellationer och nya teoretiska idéer som premierats. Helt klart har man letat efter något "mervärde" hos ansökningarna, med andra ord har man inte velat ge stöd åt "starka miljöer" som i huvudsak vill fortsätta göra samma saker som de alltid gjort, utan istället till ansökningar där man klart ser att det kommer att skapas något nytt. GU:s forskningsstrategi som nu lagts svarar vad jag kan se inte alls upp mot detta och det finns en stor risk att den kommer att verka konserverande istället för nyskapande. Därmed finns det en stor risk att detta inte kommer att stärka GU:s framtida möjligheter att hävda sig i

konkurrensen om forskningsanslag.

Det finns dessutom en passus i pressmeddelandet som från mitt perspektiv förefaller besynnerlig. Rektor Pam Fredman säger att "det handlar om att skapa tvärvetenskapliga miljöer som kan svara mot höga vetenskapliga krav". Jag undrar hur i all världen det skall vara möjligt när man till föreståndare för sådana centrumbildningar har som regel att utse personer som nästan helt saknar internationell meritering, medan personer med synnerlig stark sådan meritering förbigås.

Bo Rothstein
PROFESSOR I STATSVETENSKAP

Ämnets identitet är själva grunden

NU NÄR GENOMFÖRANDEFASEN av sammanslagningen kommit igång är det mycket angeläget att viktiga principfrågor kan diskuteras öppet. En sådan fråga rör "ämnets" identitet och integritet. Inför en förestående omorganisation på University of Sussex i Brighton slår rektor Michael Farthing fast: "the departments [det vill säga ämnena] are the academic heart of the University." Utan hjärtat kan inte kroppen leva. Utan "ämnena" finns det inget universitet. Det är "ämnena" och den specifika kunskap som finns hos dem som arbetar där som ÅR universitetet. Ibland förleds man tro att det är de administrativa överbyggnaderna som är universitetet. Ett sådant hierarkitänkande måste alltså vändas uppochner. Institution, fakultet och central förvaltning samarbetar sedan

med "ämnena" för att genomföra hela universitetets målsättning. Ämnesproblematiken överförs nu från fakulteten till de nya institutionerna. Hur väl de nya institutionerna lyckas kommer att bero på hur väl de ingående ämnena lyckas. Om franskan producerar avhandlingar, gör bra kurser, får många studenter, har hög genomströmning, etc. kan knappast den nya språkinstitutionen (vad den nu ska heta) eller de andra ingående ämnena ta åt sig äran. Ämnenas oberoende (ekonomiskt och generellt) gentemot varandra i den nya organisationen måste säkerställas med hjälp av organisatoriska strukturer med klart uttryckta befogenheter och

ansvarsområden. Inbördes beroende och oklara samband gentemot varandra leder bara till osäkerhet och förlamning. En grundläggande förutsättning för gott samarbete är självständighet och oberoende. Beslutsprocesser bör ligga nära verksamhetens kärna. Det gör de idag genom att institutionsstyrelserna har möjlighet att styra verksamheten i det egna ämnet. Denna möjlighet kommer att försvagas eller försvinna om inte motsvarande direkta ämnesansvar finns i den nya organisationen. Den typ av "konkurrenstänkande" som dekanus talar om ("Halvvägs för humanisterna", GU Journalen 4-08) tenderar att uppstå i den administrativa överbyggnaden, där resursfrågor ska avgöras och där det kan bli ett okristligt krasande efter pengar

om det inte finns klara avgränsningar och ansvarsförhållanden. Inbördes oberoende och integritet möjliggör också en variabel hantering av ämnen/avdelningar som "går bra" vad avser genomströmning, antal sökande, tillväxtpotential, förnyelseförmåga, forskning, etc. Idén med profilering och styrkeområden är nu en viktig del av GU:s policy. I det avseendet är "konkurrenstänkande" en nödvändighet. Olika ämnen har olika förutsättningar och målsättningar, och det är inte rimligt att alla ska dras över en kam. Ett sånt synsätt uppmuntrar inte till hårt arbete, förnyelse eller utveckling, vare sig för individen eller organisationen.

Ulf Dantanus

LEKTOR VID ENGLSKA INSTITUTIONEN

Replik Ämnesgränser omdefinieras

I SIN INSÄNDARE blandar Ulf Dantanus ihop två begrepp som är viktiga att hålla isär: ämne (eng. discipline) och institution (i min värld department på engelska). En institution är en administrativ enhet

med prefekt, institutionsstyrelse och personal där forskning och utbildning i ett eller flera ämnen eller discipliner bedrivs. Ulf Dantanus tycks förespråka en organisation där varje ämne har en egen institution. Vad som ska räknas som ett ämne är dock inte självklart. Engelska institutionens personal bedriver forskning och utbildning i både engelsk språkvetenskap och engelskspråkig litteraturvetenskap. Är dessa ett ämne eller två? Idag är de hos oss ett. Men samma verksamhet vad gäller nordiska språk bedrivs vid två institutioner. Institutionen för filosofi har verksamhet i tre ämnen: logik samt praktisk och teoretisk filosofi. Att man betraktar dessa som tre olika ämnen, och inte filosofi som ett ämne, är ganska ovanligt i världen. Vad som betraktas som ett ämne är alltså godtyckligt och varierar beroende på tid och plats.

BEGREPPET ÄMNE inom den högre utbildningen är alltså inte statiskt – om så hade varit skulle vi fortfarande idag undervisa våra studenter i artes liberales, och språkutbudet hade begränsat sig till klassisk grekiska och latin. Ämnesområden uppstår och dör, växer eller krymper, går ihop och går isär genom tiden. Denna dynamik är ett resultat av å ena sidan forsknings

behov och utveckling, å andra sidan det omgivande samhällets krav och förväntningar på vår verksamhet.

Föreställningen "ett ämne – en institution" har lyckats överleva inom några ämnesområden där förhållandena hållit sig någorlunda konstanta de senaste åren. Engelska institutionen är ett av flera exempel på sådana öar inom den humanistiska fakulteten. Men exemplen på motsatsen är också många redan före omorganisationen: institutionen för orientaliska och afrikanska språk, institutionen för kultur, estetik och medier och institutionen för filosofi, för att bara nämna några institutioner där forskning och utbildning inom flera discipliner redan bedrivs.

NU LEVER VI I en tid då samhällets resurser till humanistisk forskning och utbildning har urholkats, det ställs nya och andra krav på vår verksamhet, och vi behöver finna nya organisatoriska former för att möta dessa. För vissa ämnen är de nya konstellationer de kommer att ingå i efter kommande årsskifte nödvändiga såväl ur verksamhetsperspektiv som ur ett ekonomiskt perspektiv. De kommer även att erbjuda nya tillfällen till samarbete över ämnesgränser. Tvärt emot vad Ulf Dantanus anser, är jag förvissad om att nya samarbeten och nya organisatoriska former är inspirerande, utvecklande, kvalitetshöjande och på alla sätt stärkande för verksamheten som helhet.

Sally Boyd

DEKAN FÖR HUMANISTISKA FAKULTETEN

Slutreplik Risk för nya murar

SALLY BOYD väljer att lättvindigt avfärda min och andras oro när det gäller ämnets identitet i de nya institutionerna (även om hon själv erkänner i GU Journalen 4-08 att en sådan "farhåga" finns) genom att anklaga mig för att inte veta och inte vilja. Jag är mycket väl medveten om skillnaden mellan "department" och "discipline" och det är just INOM de nya sammanslagna institutionerna som jag tror att organisatoriska definitioner och strukturer som klagör ämnenas oberoende gentemot varandra kommer att bli en viktig förutsättning för gott samarbete. Vad som är ett ämne är inte helt godtyckligt för i så fall skulle engelska vara franska och tvärtom. En slags "ämnesstyrelse" som sedan rapporterar till institutionsstyrelsen skulle till exempel bevara en sådan känsla av identitet och självständighet utan att på något sätt motverka samsamarbetsinitiativ. Jag hoppas att Sally Boyd kan se detta som ett konstruktivt förslag för diskussion i genomförandegrupperna.

DET ÄR ETT BILLIGT demagogiskt trick att försvara sin egen position genom att lägga ord i annans mun: jag förespråkar inte alls "en organisation där varje ämne har en egen institution", och ingenstans i min insändare säger jag att jag är emot "nya samarbeten och nya organisatoriska former". Sammanslagningen är ju redan ett faktum och vad jag föreslår är en diskussion om nya organisatoriska former som kommer att ha en avgörande betydelse för samarbetet i de nya institutionerna.

Interdisciplinärt och annat samarbete kan inte åstadkommas genom en fysisk

flytt. En sådan innebär ju också alltid att vissa personer flyttar längre FRÅN varandra. Samarbete är just avsett att överskrida organisatoriska gränsdragningar. Tvärvetenskap kräver flexibla strukturer och bör vara centrum- eller projektbaserat. Annars blir vi ju fast inom de nya institutionsgränserna. I det avseendet har allt tal om samarbete som ett skäl för sammanslagningen varit en rökridda.

DET FINNS EN RISK för att Sally Boyd bygger en mur mellan fakultetsledningen och de som kommer att arbeta i de nya institutionerna. Istället för att avfärda ett förslag som rör en viktig fråga bör hon uppmuntra till sådan debatt.

Ulf Dantanus

E-POST: U.DANTANUS@SUSSEX.AC.UK

Häftiga diskussioner vid kaffebordet? Protester, debatter, kritik och beröm? Låt fler få veta vad du tycker.

Dela med dig av dina åsikter. Men skriv kort och kärnfullt.

Uppge alltid namn och adress till redaktionen, men i tidningen får du vara anonym eller skriva under pseudonym.

GU Journalen – som omfattas av de pressetiska reglerna – får inte lämna ut ditt namn.

Redaktionen förbehåller sig rätten att korta insända manus. Manusstopp för nästa nummer är 29 oktober 2008.

Social mediemakt

Den starka framväxten av de sociala medierna innebär en revolution för både opinionsbildning och traditionell journalistik. Det skriver JMG:s gästprofessor Martin Jönsson.

OM INTE VI i de traditionella medierna skildrar rätt saker, på rätt sätt, kommer publiken att välja bort oss i allt högre grad i framtiden. För de har alternativ i dag, i en omfattning som vi aldrig varit i närheten av tidigare. De måste inte läsa sin lokala morgontidning, se och lyssna på public service eller köpa en kvällstidning på vägen hem. I stor utsträckning har de redan slutat med det. De har andra källor som kan ge dem exakt vad de är mest intresserade av. Både all världens medier, via nätet och andra sorters medier i den parallella, sociala medievärlden, i bloggar och nätverk.

Vi i de traditionella medierna har sedan länge tappat vårt tolkningsföreträde genom att nyheterna inte längre enbart filtreras genom oss, oemotsagda.

ETT ILLUSTRATIVT EXEMPEL var under rättegången mot Anders Eklund i somras. Englas mamma startade då en blogg där hon skrev själv om vad hon sagt och inte sagt till tidningarna. Då går det inte längre att ha löpsedlar som säger sig veta. Inte när vem som helst kan gå in på nätet och få besked direkt från källan.

Nyheter har alltid haft en social dimension. Vi har bara inte tänkt på det. Förr diskuterades nyheterna vid matbordet, i fikarummen på jobbet. I dag diskuteras de på bloggar, i debattforum på nätet och i korta Jaikukommentarer. Men det är i grunden samma sak.

Det finns fortfarande de som tror att bloggar och sociala medier mest är trivialt dagboksskrivande och dagens outfit, alternativt en "särskrivande sörja", som DN:s ledarsida beskrev det som nyligen. Men om man ska sammanfatta bloggöfärens innehåll i dag kan man konstatera att det dels påverkat många mediebranscher på ett genomgripande sätt, dels kunnat sätta agendan i opinionsbildningen effektivare än traditionella medier.

FRA-FRÅGAN är naturligtvis det tydligaste exemplet. Den behandlades i de traditionella medierna som ett vanligt politiskt ärende. Propositionen presenterades, de politiska invändningarna lyftes fram, det skrevs ett och annat ledarstick. Och sedan var det inte mycket mer. Dagen då de olika lagförslagen skulle klubbas igenom i riksdagen närmade sig, det var en dryg vecka kvar, och fortfarande hade knappt en enda dagstidning gjort något större väsen av det hela. Det skulle inte heller ha blivit något. Om det inte vore för att bloggöfären gjorde en annan bedömning.

Det går inte längre att ha löpsedlar som säger sig veta. Inte när vem som helst kan gå in på nätet och få besked direkt från källan.

Det bloggarna gjorde var en blandning av flera saker:

- > traditionell journalistik (dokumentera, granska, ifrågasätta)
- > aktivism (mejlbomba, opinionsbilda, uppvakta enskilda politiker, bygga upp ett socialt drev)
- > inte ge upp (Fredrik Reinfeldt sade i en intervju att "alla tjänar på att debatten lägger sig", men det höll inte bloggarna med om)
- > utnyttja tekniken innovativt.

För oss i de traditionella medierna innebar bloggövningen också att vi hade särskilt kritiska ögon på oss. Som mest var det 700 bloggar som länkade till en enskild artikel på svd.se. Det är ofantligt mycket.

Och även politikerna, i riksdagsdebatten, medgav att bloggarnas protester påverkat dem. Vilket är något helt nytt i svensk realpolitik.

Medierna är helt enkelt inte sig lika längre. Det måste vi alla förhålla oss till.

Martin Jönsson

T F CHEF SV.D.SE OCH GÄSTPROFESSOR
I PRAKTISK JOURNALISTIK VID JMG 2008/2009

FOTO: JOHAN WINGBORG

Nästa nummer ute i november